

AGENDA

JONGE ONDERZOEKERSDAG STAATSRECHTKRING 2019 (BZK)

07-11-2019 - DEN HAAG

De Staatsrechtkring en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties organiseren op 7 november 2019 in Den Haag een bijeenkomst voor jonge onderzoekers op het gebied van het staatsrecht. Studenten die recent hun masterscriptie hebben voltooid of daarmee bezig zijn, alsmede beginnende promovendi worden uitgenodigd papers (5-10 pagina's) in te zenden voor deze bijeenkomst. Een paper is bij voorkeur gebaseerd op de masterscriptie c.q. het promotieonderzoek.

Klik [hier](#) voor meer informatie en de call for papers.

DE BURGEMEESTER: VRIEND OF VIJAND VAN DE RECHTSSTAAT?

21-06-2019 - TILBURG

Burgemeesters krijgen steeds meer bevoegdheden in de strijd tegen openbare orderverstoringen en ondermijnende criminaliteit. Maar worden burgemeesters daardoor niet te veel 'crimefighters'?

Drugspanden sluiten, gebiedsverboden opleggen, groepen mensen insluiten, vergunningen weigeren, camera's plaatsen – burgemeesters krijgen steeds meer bevoegdheden in de strijd tegen openbare orderverstoringen en ondermijnende criminaliteit.

Maar worden burgemeesters daardoor niet te veel 'crimefighters' in plaats van burgervaders of burgermoeders? Komen ze niet geleidelijk op de stoel van de (straf)rechter te zitten?

En zoeken ze zelf niet te veel de grenzen van de rechtsstaat op als ze bijvoorbeeld een zwartepietendemonstratie verbieden omdat burgers daarom vragen? Hoe kunnen ze bovendien toezien op de bestuurlijke integriteit in hun gemeente, terwijl ze politiek afhankelijk zijn van de gemeenteraad?

Kortom: kunnen burgemeesters de waarden van de democratische rechtsstaat nog effectief verdedigen, of zijn ze daarvan langzaam zelf de vijand geworden?

Burgemeesters, beleidsmakers en wetenschappers gaan daarover met elkaar en met u in gesprek op vrijdag 21 juni 2019 in de LocHal te Tilburg.

Klik [hier](#) voor het programma en aanmelden.

RECHTERLIJKE ONAFHANKELIJKHEID IN HET SAMENSPEL VAN CONSTITUTIONELE BEGINSLEN (VWR VOORJAARSBIJEENKOMST) 06-06-2019 - UTRECHT

In samenwerking met het Montaigne Centrum voor Rechtsstaat en Rechtspleging (UU) en het Amsterdam Centre on the Legal Professions (UvA) organiseert de VWR haar jaarlijkse voorjaarsvergadering met als thema: Rechterlijke onafhankelijkheid in het samenspel van constitutionele beginselen.

De VWR-voorjaarsvergadering 2019 vindt plaats op 6 juni 2019 in Utrecht. Ook is er op 7 juni 2019 in Amsterdam een panel discussie omtrent rechterlijke onafhankelijkheid voorafgaande de oratie van prof. Marc de Werd.

U vindt het voorlopige programma [hier](#). Belangstellenden kunnen zich voor de voorjaarsvergadering aanmelden bij SecretariaatIERSBR@uu.nl.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

VERKIEZINGEN VOOR HET EUROPEES PARLEMENT 23-05-2019 - EUROPESE UNIE

Op 23 mei 2019 vinden in Nederland de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. De leden van het Europees Parlement worden eens in de 5 jaar rechtstreeks gekozen door burgers van de Europese Unie. Iedereen die de nationaliteit van een lidstaat bezit, zoals de Nederlandse nationaliteit, is burger van de Unie (volgens artikel 20 Verdrag inzake de werking van de EU).

Het Europees Parlement bestaat uit 751 zetels, die verdeeld zijn over alle 28 lidstaten. Van de 751 zetels zijn er 26 zetels gereserveerd voor Europarlementariërs die de Nederlandse EU-burgers vertegenwoordigen.

In het parlement zitten geen afzonderlijke nationale partijen, maar Europese partijen. Die Europese partijen worden vaak gevormd door nationale partijen uit meerdere lidstaten die een verbinding zijn aangegaan. Zo maakt het CDA deel uit van de Europese Volkspartij, net als het Belgische CD&V en het Duitse CDU. GroenLinks maakt daarentegen deel uit van de Groenen, evenals de Oostenrijkse Grünen en de Zweedse Miljöpartiet de Gröna.

De verkiezingsprocedure voor het Europees Parlement verschilt per lidstaat van de Europese Unie en vindt ook niet in alle lidstaten op dezelfde dag plaats. Zo vinden de verkiezingen voor het Europees Parlement in België plaats op zondag 26 mei.

**VOORJAARSBIJEENKOMST STAATSRECHTKRING:
ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT EN DE RECHTSSTAAT
15-05-2019 - TILBURG**

De Voorjaarsbijeenkomst 2019 wordt georganiseerd door het [departement Public Law and Governance](#) van Tilburg University. Het thema is ondermijnende criminaliteit en de rechtsstaat. Hieronder vindt u het voorlopige programma. De sprekers worden zo spoedig mogelijk bekendgemaakt.

U kunt zich aanmelden via onderstaand [aanmeldformulier](#).

Programma

12.30 | Inloop met broodjeslunch

13.00 | Opening

13.15 | Ondermijnende criminaliteit: het probleem (plenair)

Het bestuurlijke perspectief: een schets van de aard en omvang van ondermijnende criminaliteit. Tot welke bestuurlijke dilemma's en afwegingen geeft het aanleiding?

14.00 | De aanpak: bestaande en nieuwe instrumenten (parallelsessies)

Het juridische perspectief: welke instrumenten worden gebruikt om 'ondermijning' te bestrijden? Welke nieuwe instrumenten (bevoegdheden) zijn nodig?

- Parallelsessie 1: Preventieve aanpak
- Parallelsessie 2: Repressieve aanpak
- Parallelsessie 3: Het delen van informatie

14.45 | Pauze

15.15 | Ondermijnende criminaliteit en de rechtsstaat (plenair)

Het perspectief van de rechtsstaat: idee van de 'weerbare overheid'. Hoe ver mag vrijheidsbeperking gaan in het kader van criminaliteitsbestrijding? Waar raken nieuwe instrumenten aan rechtsstatelijke grenzen? Mag de overheid wel 'genoeg' doen tegen ondermijning?

16.00 | Slotoverweging

16.20 | Afsluiting

16.30 | Borrel

Deelname en aanmelding

Deelname staat open voor leden van de Staatsrechtkring en andere belangstellenden. U bent van harte welkom. U kunt zich aanmelden via dit [aanmeldformulier](#).

Met vragen kunt u contact opnemen met frw.per.secretariaat@uvt.nl.

Locatie en route

De Voorjaarsbijeenkomst 2019 vindt plaats in de [Faculty Club](#), Warandelaan 3, op de campus van Tilburg University. De locatie ligt op ongeveer 10-15 minuten lopen vanaf NS-station Tilburg Universiteit. Bekijk hier de [routebeschrijving](#).

EERSTE SCHELTEMALEZING**05-04-2019 - DEN HAAG**

Op 8 februari jl. nam Michiel Scheltema afscheid als regeringscommissaris voor de algemene regels van bestuursrecht, tijdens een congres over '25 jaar Awb 'te Den Haag. De meer dan 500 bezoekers eerden hem met een minutenlangdurend, donderend applaus. Als dank voor al zijn inspanningen die hij 35 jaar lang voor de Awb heeft verricht, is door de ministeries van Justitie en Veiligheid en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit Leiden, de Scheltemalezing in het leven geroepen.

Deze jaarlijkse Scheltemalezing zal over de Awb tussen overheid, burger en samenleving gaan. De rode draad van de lezingenreeks betreft de manier waarop de Awb de verhoudingen tussen overheid, burger en samenleving vorm geeft. In een rechtsstaat heeft de overheid een dienende functie. De Awb zal een passende grondslag moeten bieden voor een verhouding tussen overheid en burger waarin deze effectief en tegelijkertijd dienend is, en de burger dat ook zo ervaart.

Nieuwe ontwikkelingen in de samenleving en nieuwe inzichten, ook met betrekking tot de werking van het recht, zullen aanpassing van de Awb nodig maken. Daarbij blijven rechtseenheid en codificatie belangrijk, maar het gaat uiteindelijk niet om de schoonheid van de systematiek, maar om de functie van het bestuursrecht voor burger en overheid.

De eerste Scheltemalezing zal plaatsvinden op vrijdag 5 april 2019, om 16.00 uur. De organisatoren zijn heel blij dat Michiel Scheltema zelf bereid is gevonden om de eerste van deze reeks lezingen te verzorgen!

Iedere belangstellende is hiervoor van harte uitgenodigd. [Aanmelding](#) is kosteloos. Wel wordt van u verwacht als u zich heeft aangemeld, dat u ook daadwerkelijk komt. Aanmeldingen worden op volgorde van binnenkomst behandeld. Er is plaats voor circa 125 personen.

Tijdstip: Vrijdag 5 april 2019, 16.00 - 17.00 uur. Na afloop borrel tot 18.00 uur.

Locatie: Schouwburgstraat 2, 2511 VA Den Haag (Campus Den Haag Universiteit Leiden).

VERKIEZINGEN VOOR DE PROVINCIALE STATEN EN DE WATERSCHAPPEN

20-03-2019 -

Op 20 maart 2019 vinden verkiezingen plaats voor de Provinciale Staten, voor de kiescolleges in Bonaire, Sint Eustatius, en Saba (drie bijzondere gemeenten van Nederland, die gelegen zijn in het Caribisch gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden) en voor de waterschappen.

De Provinciale Staten zijn het vertegenwoordigende orgaan van de provincies: een soort provinciaal parlement. De voornaamste taak van de Provinciale Staten is het controleren van het bestuur van de provincie zoals uitgevoerd door gedeputeerde staten.

Daarnaast kiezen de Provinciale Staten, samen met de kiescolleges in Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de leden voor de Eerste Kamer. De stemmen die worden uitgebracht tijdens de verkiezingen voor de Provinciale Staten op 20 maart 2019 hebben dus ook gevolgen voor de samenstelling van de Eerste Kamer.

De waterschappen zorgen voor de waterhuishouding. Dat is heel belangrijk in een land als Nederland, dat grotendeels onder de zeespiegel ligt. Zo zorgen zij voor het beheer van dijken en sluizen, de juiste waterstand en voor zuivering van afvalwater.

De waterschapsverkiezingen strekken tot de verkiezing van (een deel van) de leden van het algemeen bestuur van de waterschap. Dit algemeen bestuur stelt het beleid van het waterschap vast en controleert of het dagelijks bestuur dat beleid goed uitvoert. De leden van het algemeen bestuur die niet tijdens algemene verkiezingen worden gekozen, worden aangewezen door bedrijven, boeren en natuurbelangen.

Meer info: <https://www.kiesraad.nl/verkiezingen>

WILLEM WITTEVEENLEZING

18-12-2018 - TILBURG

De Willem Witteveenlezing is gewijd aan prof. Willem Witteveen van Tilburg Law School die samen met zijn vrouw en dochter omkwam bij de aanslag op de MH17. Tilburg University wil zijn gedachtegoed, dat gevormd is door een humanistische en academische traditie en een scherp gevoel voor rechtvaardigheid, blijvend herinneren door de Willem Witteveenlezing jaarlijks te organiseren.

De alweer vierde Witteveenlezing vindt plaats op dinsdag 18 december vanaf 16:00 uur en wordt verzorgd door Tom-Jan Meeus, columnist en politiek commentator van NRC Handelsblad. In zijn journalistieke loopbaan richt Meeus

zich vooral op de politiek. Hij was correspondent in de Verenigde Staten en in 2012 schreef hij een boek over de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland en de gevaren van polarisering in combinatie met populisme.

De lezing vindt plaats in het Dantegebouw op de campus van Tilburg University, in zaal DZ1. Na afloop van de lezing is er voor alle aanwezigen gelegenheid om samen het glas te heffen ter afsluiting van het jaar.

Aanmelden kan [hier](#).

De Willem Witteveenlezing wordt mede mogelijk gemaakt door het vfonds, Academic Forum en Tilburg Law School.

STAATSRECHT- CONFERENTIE 2018 'DEMOCRATIE: NIEUWE ONTWIKKELINGEN'

14-12-2018 - ROTTERDAM

De jaarlijkse Staatsrechtconferentie vindt dit jaar plaats op 14 december 2018 en wordt georganiseerd door de sectie Staats- en bestuursrecht van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het thema van de conferentie is 'Democratie: nieuwe ontwikkelingen' en heeft een multidisciplinaire aanpak. Naast de vier panelgesprekken over dit thema, wordt die dag ook jonge onderzoekers de gelegenheid geboden om een posterpresentatie te houden over een staatsrechtelijk onderwerp.

Zie de [website](#) voor meer informatie over de keynote-sprekers, de panels, en de aanmelding.

EUCONST COLLOQUIUM

05-10-2018 - AMSTERDAM

On October 5, 2018 the University of Amsterdam & the University of Maastricht together organize a colloquium on European constitutional law. In line with the objectives of the European Constitutional Law Review, the Colloquium will reflect on themes of European constitutional law, its history and its evolution.

Download the call for papers (deadline July 1) [here](#).

ORATIES PROF. DR. CARLA ZOETHOUT EN PROF. DR. MR. RONALD JANSE

28-09-2018 - HEERLEN

Op 28 september vinden de oraties van professor Carla Zoethout, benoemd tot hoogleraar Constitutioneel recht, en professor Ronald Janse, benoemd tot hoogleraar Encyclopedie van de Rechtswetenschap, plaats aan de Open Universiteit, te Heerlen.

De oratie van professor Carla Zoethout zal gaan over 'De populistische revolutie in

het staatsrecht', en vangt aan om 12.30 precies.

De term 'populisme' wordt in de 21ste eeuw veel gehanteerd om politieke ontwikkelingen in zeer verschillende landen mee te verklaren. 'Populisme' verwijst naar 'populus', het volk. Maar doorgaans wordt de term in negatieve zin gebruikt en duidt deze juist op het verval van de democratie in een land.

In deze oratie is de aandacht gericht op twee populistische revoltes in onze tijd: die in Hongarije en in het Verenigd Koninkrijk. Na de val van de Berlijnse Muur in 1989 bekeerden Oost-Europese landen zich aanvankelijk tot de democratisch rechtsstatelijke beginselen. Maar inmiddels heeft in Hongarije een ware revolutie plaatsgevonden. Onder leiding van premier Orbán wordt de niet-rechtsstatelijke democratie omarmd.

In het Verenigd Koninkrijk vinden de onderhandelingen plaats om de 'Brexit' te realiseren. Maar veel minder bekend is dat er ook plannen bestaan uit het Europese mensenrechtenverdrag te treden en een 'homegrown Bill of Rights' te formuleren.

Wat houden deze 'populistische' revoltes in en hoe moeten wij deze beoordelen vanuit staatsrechtelijk perspectief? Zijn hier lessen uit te trekken voor Nederland? Zo ja, welke?

De oratie van professor Ronald Janse zal gaan over 'De renaissance van de rechtsstaat', en vangt aan om 14.15 precies.

“Je kunt tegenwoordig geen debat over buitenlands beleid bijwonen zonder dat de rechtsstaat als de oplossing wordt gepresenteerd voor alle wereldproblemen”. Aldus Thomas Carothers twintig jaar geleden in een essay in Foreign Affairs. Vandaag de dag is zijn uitspraak onverminderd actueel. Hoe valt de populariteit van de rechtsstaat sinds de jaren 80 van de vorige eeuw te verklaren?

Terwijl de geschiedschrijving van de mensenrechten- beweging en verschillende democratiseringsgolven ver ontwikkeld is, staat die van de heropleving van de rechtsstaat nog in de kinderschoenen. Verklaringen voor de populariteit van de rechtsstaat ontstijgen het niveau van algemene suggesties niet. Een modegril. De noodzaak het ideologische vacuüm op te vullen dat ontstond na de Koude Oorlog. Een apolitiek ideaal dat uitkomst biedt aan regeringen van verschillende pluimage. Dit soort verklaringen is onbevredigend. Het is tijd voor een geschied- schrijving die recht doet aan de recente belangstelling voor de rechtsstaat. Het verloop van de inmenging van de Europese Unie in de rechtsstaat van haar lidstaten biedt waardevolle inzichten voor zo'n geschiedschrijving.

Aanmelden kan [hier](#).

Beide oraties worden live uitgezonden via [http:// www.ou.nl/ live](http://www.ou.nl/live)

PROMOTIE MR. COEN MODDERMAN

13-06-2018 - UNIVERSITEIT UTRECHT

Op 13 juni verdedigt mr. Coen Modderman zijn proefschrift over de parlementaire betrokkenheid bij de totstandkoming van verdragen.

De promotiebijeenkomst vindt plaats om 10.30 uur in het Academiegebouw van de Universiteit Utrecht, Domplein 29 Utrecht.

DEBAT: HOE UITVOERBAAR IS DE NEDERLANDSE WETGEVING?

06-06-2018 - DEN HAAG

Wat zijn de gevolgen van besluiten die in Den Haag worden genomen? Hoe pakt landelijke wetgeving uit in de dagelijkse praktijk? Tijdens het Actualiteitendebat van 6 juni staat de uitvoerbaarheid van de Nederlandse wetgeving centraal. Paul Frissen (NSOB), José Lazeroms (UWV), Ewout Irrgang (Algemene Rekenkamer), Tom-Jan Meeus (NRC) en Jan Franssen (staatsraad bij de Raad van State) nemen deel aan het debat als panellid. Het debat staat onder leiding van Eva Kuit.

Het debat duurt van 17.15 tot 18.30 uur en vindt plaats in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort, Lange Poten 10 te Den Haag.

Aanmelden kan via de [website](#) van het Montesquieu-instituut.

GRONDRECHTEN EN DE BESTRIJDING VAN TERRORISME EN RADICALISERING

20-04-2018 - AMSTERDAM

Het voorkomen van terroristische aanslagen en Jihadistisch geïnspireerd geweld is één van de belangrijkste hedendaagse veiligheidsvraagstukken. Het huidige overheidsbeleid kenmerkt zich door preventieve, bestuursrechtelijke interventies, gericht op het tegengaan van radicalisering in een vroeg stadium en het voorkomen dat buitenlandse organisaties invloed verkrijgen via de financiering van geloofsgemeenschappen in Nederland.

Wat is de impact van deze overheidsinterventies op grondrechten van burgers? Hebben burgers en organisaties die beperkt worden in hun vrijheden adequate toegang tot rechtsbescherming? Het onderzoeksprogramma 'Grondrechten, regulering en de verantwoordelijke overheid' van de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit organiseert op vrijdagmiddag 20 april 2018 een wetenschappelijk seminar over het spanningsveld tussen de verantwoordelijkheid van de overheid en de bescherming van grondrechten.

Meer info vindt u [hier](#).

THE EU'S RULE OF LAW FRAMEWORK AND NATIONAL COURT REFORMS: A MATTER OF LEGITIMATE CONCERN?

13-04-2018 - LEIDEN

Op vrijdag 13 april 2018 organiseert de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht (NVER) in samenwerking met de Staatsrechtkring een symposium over het EU Rule of Law Framework en de hervormingen van de rechtspraak in verschillende lidstaten.

Sprekers vanuit de wetenschap, de rechtspraak en de politiek zullen ingaan op het rechtsstaatmechanisme op EU-niveau, de bestaande spanningen in Polen en ontwikkelingen in andere lidstaten, de fundamentele vragen die daarbij spelen en mogelijke oplossingsrichtingen.

Met bijdragen van o.a. prof. Stanislaw Biernat, hoogleraar Europees recht in Krakau en voormalig vice-president van het Poolse Constitutionele Hof, en prof. Paul Bovend'Eert, hoogleraar staatsrecht aan de Radboud Universiteit.

U kunt het symposium gratis bijwonen. Gelieve u wel aan te melden via nver@nver.nl.

Klik [hier](#) voor meer informatie over het programma.

GRONDWETDAG 2018

23-03-2018 - DEN HAAG

Vier de 204e verjaardag van de Grondwet mee met de Raad van State

Op 29 maart 2014 bestond de Grondwet precies 200 jaar. Reden voor een groot feest, dat iedere vijf jaar herhaald gaat worden. In de tussenliggende jaren vieren we de verjaardag van de Grondwet natuurlijk ook, zij het minder grootschalig. Tijdens deze jaarlijkse vieringen van de Grondwet staat steeds een instelling uit de Grondwet centraal. In eerdere jaren waren dit de Algemene Rekenkamer, de Nationale Ombudsman en de Eerste Kamer. In 2018 is dat de Raad van State.

Op de Grondwetdag worden er Grondwetwandelingen onder begeleiding van 'prominenten' georganiseerd en een scholierenevenement.

Omdat dit jaar de Raad van State centraal staat, worden tijdens het scholierenevenement leerlingen uitgedaagd een advies te maken bij een wijzigingsvoorstel van de Grondwet. Deze – fictieve maar wel realistische – voorstellen hebben betrekking op het recht op een basisinkomen, het recht op flexibele feestdagen en het recht om 'digitaal vergeten te worden'.

Bron: Website [Prodemos](#) en [Montesquieu-instituut](#).

ARTIKEL 1-LEZING 2018: ARTIKEL 1 GRONDWET EN HISTORISCHE ONGELIJKHEID

23-03-2018 - UTRECHT

De Afdeling Staatsrecht, Bestuursrecht en Rechtstheorie en het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten van de Universiteit Utrecht organiseren de Artikel 1-lezing 2018, getiteld ‘Artikel 1 Grondwet en historische ongelijkheid’.

Nederland heeft al ruim 200 jaar een grondwet en al minimaal net zo lang is er een grondwettelijk gelijkheidsbeginsel. Maatschappelijke ongelijkheid en discriminatie zijn echter van alle tijden.

De jaarlijkse Artikel 1-lezing van de Universiteit Utrecht – ondertussen een begrip – krijgt in 2018 een iets ander format. Dit jaar nemen vier sprekers aspecten van historische ongelijkheid onder de loep in het licht van artikel 1 Grondwet. Ellen-Rose Kambel (directeur Rutu Foundation) gaat in op het slavernijverleden van Nederland en haar eigen familie; Marilyn Haimé (tot 1 juni 2017 directeur Constitutionele Zaken en Wetgeving bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) neemt stelling in het debat over compensatie discriminatie in het verleden; Glenn Helberg (psychiater) belicht sporen van discriminatie in de openbare ruimte; en Lotte Jensen (hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis, Radboud Universiteit) bespreekt discriminatie in de literatuur.

Datum: vrijdag 23 maart 2018

Tijd: 15:00 - 17:00 uur (thee en koffie vanaf 14:30 uur; borrel tot 18:00 uur)

Locatie: Academiegebouw Utrecht,

Achter de Dom 7, 3512 JN Utrecht

Toegang: gratis

SEMINAR JONGE ONDERZOEKERS 2018: TOEKOMST PARLEMENTAIR STELSEL

16-03-2018 - MINISTERIE VAN BZK, DEN HAAG

Op vrijdag 16 maart 2018 organiseert de Staatsrechtkring in samenwerking met de Staatscommissie parlementair stelsel een seminar voor jonge onderzoekers in het staatsrecht. Promovendi, masterstudenten en recent afgestudeerden worden uitgenodigd om mee te denken over de thema's die de Staatscommissie momenteel onderzoekt.

Het seminar bestaat uit een aantal thematische parallelsessies, waarin jonge onderzoekers een presentatie geven die betrekking heeft op de staatsrechtelijke aspecten van een van de zes thema's die de Staatscommissie in haar probleemstelling heeft benoemd. De presentaties worden elk gevolgd door een kort

co-referaat van een expert van het ministerie van BZK of JenV en een discussie met de zaal.

Meer informatie over dit seminar vindt u [hier](#).

PROMOTIE MR. SUZANNE POPPELAARS

09-02-2018 - RADBOD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN

Op vrijdag 9 februari 2018 verdedigt mr. S.P. (Suzanne) Poppelaars aan de Radboud Universiteit haar proefschrift getiteld 'Het nationale budgetrecht en Europese integratie: de juridische consequenties van Europese integratie voor het Nederlandse en het Duitse budgetrecht'.

Tijd: vanaf 16:30

Locatie: Academiezaal Aula, Comeniuslaan 2

CONFERENCE JUDICIAL REVIEW IN THE ADMINISTRATIVE STATE

18-01-2018 - TILBURG

The Tilburg Law School is hosting an international multi disciplinary conference on 'judicial review of administrative decision making in the administrative state'. This conference has been funded by the Royal Dutch Academy of Sciences. The conference is organised by prof. dr. E.M.H. Hirsch Ballin (distinguished professor of Administrative and Constitutional Law at Tilburg Law School and former Minister of Justice in the Netherlands), prof. dr. J.C.A. de Poorter (professor of Administrative Law at Tilburg Law School) and prof. dr. S.A.C.M. Lavrijssen (professor of Economic Regulation and Market Governance). This two-day conference will be held at 18th and 19th January 2018.

The constitutional design of administrative law has traditionally been strongly related with the concept of the trias politica in which the executive power is somehow considered to be a form of execution of what has been decided by the legislator supplemented by a permanent political control and a political accountability to a democratically elected body. In this presumed mechanism of political control and accountability the executive branch finds its legitimacy.

This constitutional design also affects the way we use to perceive the interrelationship between the executive branch and the judiciary. The role of the administrative courts is primarily thought from the principle of separation of powers. The courts are supposed to review administrative decisions involving discretion in a restraint way, e.g. applying the standard of unreasonableness or of a manifest error. The rational underpinning of this restraint judicial review is found in the presumed democratic legitimacy of the administrative decision-making process.

The question arises though to what extent this traditional constitutional framework corresponds with the actual relationship between the different actors in what is called ‘the administrative state’.

The conference aims to question traditional assumptions on the judicial review of discretion in the light of the changes in the constitutional framework and new forms of administrative governance and decision-making in the administrative state. It will be debated whether other models of review are more appropriate considering the changing political and legal landscape in which national (independent) administrative authorities and courts operate. Different perspectives are elaborated to assess the role of the courts and the developments in different EU Member States, the EU and the US across different sectors and across different areas of law.

Click [here](#) for more information.

DEMOCRACY IN EUROPE: TURKEY

11-12-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM

De mensenrechten staan in Turkije al lange tijd onder druk. Sinds de coupoging van 15 juli 2016 en de noodtoestand die kort daarna werd uitgeroepen, is de mensenrechtensituatie alleen maar verslechterd. Met tal van wetten legt president Erdogan de vrije meningsuiting steeds meer aan banden. Amnesty International heeft verder vastgesteld dat er in detentiecentra opnieuw wordt gemarteld. De toestand in Zuidoost-Turkije, waar het regeringsleger en de Koerden in een hevige strijd verwickeld zijn, is ronduit slecht.

Voor de coupoging in 2015 ging het al langzaam achteruit, dat was toen vooral te merken aan het aantal journalisten dat opgepakt werd. Maar sinds de coupoging verkeert de democratie in Turkije serieus in zwaar weer. Zo werden er direct na de coupoging meer dan tienduizenden mensen vastgezet die verdacht werden van betrokkenheid.

Bovendien schreef Erdogan een referendum uit over aanpassingen in de grondwet, die met grote meerderheid werden aangenomen. Onder de nieuwe grondwet kan de president het parlement tussentijds ontbinden en verkiezingen uitschrijven. Hij heeft ruimere bevoegdheden om initiatiefwetten van het parlement te vetoën. Ook krijgt de president veel meer invloed op de benoeming van rechters en aanklagers.

De geamendeerde grondwet gaat in 2019 van kracht. In hetzelfde jaar worden parlaments- en presidentsverkiezingen gehouden. Erdogan kan vervolgens, indien gekozen, twee termijnen van vijf jaar dienen, dus tot 2029.

Hoog tijd om de balans op te maken dus. We zien wát er allemaal mis gaat, maar

het waarom ligt ingewikkelder. Wat zijn de factoren die bijdragen aan het verval van de rechtsstaat? Waarom op dit moment? En is het tij nog te keren? Met experts praten we over deze thema's.

Joost Lagendijk, voormalig Europarlementariër voor GroenLinks, geeft een inleiding. Erdal Balci gaat in gesprek met Joost Lagendijk. Balci is journalist en schrijver.

Moderator: Froukje Santing.

Over het drieluik

In Hongarije, Polen en Turkije maken democratisch gekozen politici wetten die de democratische rechtstaat ondermijnen. Voor EU-lidstaten Hongarije en Polen, maar ook voor Turkije, lijken dit opmerkelijke ontwikkelingen. Wat gebeurt er precies in deze landen en wat kunnen we ervan leren? In drie informatieve bijeenkomsten onderzoeken we samen met experts deze vragen.

Dit programma wordt mede mogelijk gemaakt door vfonds.

Image: viewdbimg.asp?id=5627

NACHT VAN DE GRONDWET

22-12-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM

Word jij nog vertegenwoordigd in Den Haag? Wordt in Nederland écht iedereen gelijk behandeld? Wie is het volk, en wie hoort daar wel of niet bij? Of het nu gaat om meer of minder democratie, de Zwarte Pietendiscussie, inburgerings- en integratiekwesties: de grondwet is ons anker in ingewikkelde maatschappelijke kwesties. Tijdens de Nacht van de Grondwet roept [De Balie](#), in haar historische rol als rechtbank, de grondwet ter verantwoording en wordt het jaar afgesloten met een avond vol bezinning, waarin de macht van de belangrijkste tekst van Nederland wordt onderzocht en geanalyseerd.

Het programma*

- De avond wordt ingeleid door hoogleraar Democratie en Rechtsstaat Maurice Adams.

- Topadvocaat Gerard Spong verdedigt de grondwet in een vurig Grondwetpleidooi.
- D66 Europarlementariër Marietje Schaake en hoogleraar Economie Lex Hoogduin leggen de rol van de markt ten opzichte van de grondwet bloot in een gesprek.
- Bastiaan Rijpkema (rechtsfilosoof en schrijver Weerbare Democratie) en hoogleraar politicologie Tom van der Meer gaan in op artikel 50 Grondwet: “De Staten-Generaal vertegenwoordigen het hele volk”. Want wie is het volk? Hoe beschermen we deze? En, wie verdedigt de grondwet eigenlijk tegen het volk?
- Tamar de Waal, politiek filosoof en jurist, gespecialiseerd in het Nederlandse inburgeringsbeleid bespreekt artikel 1: “Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.” Want kan Artikel 1 onze gelijkheid garanderen? Hoe verhoudt deze gelijkheid zich tot onze vrijheid?
- Spoken word artiest Sjaan Flikweert maakt de grondwet persoonlijk. Met twee interventies beantwoordt zij de vraag wat zij in haar leven ermee kan en moet.
- Muziek wordt verzorgd door studenten van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

De avond duurt tot maximaal 11 uur, dans daarna tot in de diepe nacht door in De Balie Draait in de foyer!

*Onderdelen van het De Nacht van de Grondwet vinden gelijktijdig plaats in de Grote Zaal en de Salon. Tijdens het programma kan in- en uitgelopen worden. Let op, er is beperkt plek in de Salon. Uiterlijk een week van tevoren kun je hier het blokkenschema vinden.

Deze avond is een samenwerking tussen De Balie en Tilburg University en wordt mede mogelijk gemaakt door het v-fonds.

STAATSRECHTCONFERENTIE 2017 OVER GLOBALISERING EN SOEVEREINITEIT

15-12-2017 - MAASTRICHT

De Staatsrechtconferentie 2017, georganiseerd door Maastricht University, zal zich buigen over de vraag welke betekenis soevereiniteit heeft in de hedendaagse wereld. Dat betekent dat niet alleen gekeken zal worden naar de vraag wat soevereiniteit is of betekent, welke betekenis of betekenissen het begrip kan hebben, maar ook of en hoe nationale soevereiniteit en daaraan gekoppelde democratie en legitimiteit verenigbaar zijn dan wel verenigd kunnen worden met de trends van globalisering en Europeanisering op velerlei gebied.

De voertaal van dit congres zal deels Engels/ deels Nederlands zijn.

Deelnemers worden uitgenodigd korte papers in te dienen voor een van de vijf parallelworkshops (3 Nederlandstalig, 2 Engelstalig), uiterlijk 1 december.

Download de vooraankondiging [hier](#).

SYMPOSIUM 'DE STAAT VAN DE RECHTSSTAAT'

14-12-2017 - DEN HAAG

Het Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs (CPO), onderdeel van de Radboud Universiteit, organiseert op 14 december aanstaande het CPO Symposium 'De staat van de rechtsstaat'.

Het programma ziet er als volgt uit:

15.30 uur: Welkom door de voorzitter, **prof. mr Ybo Buruma**, raadsheer in de Hoge Raad en hoogleraar Radboud Universiteit in Nijmegen

15.40 uur: Inleiding door **mr. Willem Bekkers**, oud-advocaat en oud-deken Nederlandse Orde van Advocaten

16.00 uur: Strafrechtelijk perspectief: 'Het oprekken van de regels of de afkalving van de rechtsstaat', met:

Mr. Christian Flokstra, advocaat Ficq & Partners

Mr. Hans Pieters, senior A-G bij het OM

16.30 uur: Discussie

16.55 uur: Pauze

17.10 uur: Civielrechtelijk perspectief: 'De invloed van moderne technologieën op het functioneren van de rechtsstaat', met:

Maxim Februari, schrijver en columnist

17.40 uur: Discussie

18.05 uur: Staats- en bestuursrechtelijk perspectief: 'Vormen de mensenrechten en trias politica nog steeds de basis voor wetgeving en beleid van de overheid?', met:

Drs. Adriana van Dooijeweert, voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens

18.35 uur: Discussie

19.00 uur: Afsluiting
Aansluitend borrel met hapjes

Meer informatie vindt u [hier](#).
Deelname is gratis, maar u dient zich wel in te schrijven.

**WITTEVEENLEZING DOOR KIM PUTTERS: 'HOEVEEL ONGELIJKHEID
KAN EEN RECHTSSTAAT VERDRAGEN?'**
07-12-2017 - TILBURG UNIVERSITY

Hoeveel ongelijkheid kan een rechtsstaat verdragen?

**Witteveen-lezing door Kim Putters, directeur Sociaal en Cultureel Planbureau
(SCP)**

Donderdag 7 december 2017, Tilburg University (DZ-1)
Aanvang: 19.30 u. (ontvangst: 19 u.)

Er is veel onderzoek dat erop wijst dat een vitale democratische rechtsstaat berust op een brede middenklasse van mensen. De sociale en politieke gevolgen van verschillen tussen groepen van de bevolking – qua inkomen en vermogen, opleiding, kansen op de arbeidsmarkt, etc. - kunnen in ieder geval enorm zijn; het heeft een impact op bijvoorbeeld het meer of minder gebruik te kunnen maken van gezondheidszorg of (goed) onderwijs, of op de mogelijkheid om toegang tot het recht en de rechtspraak te krijgen. En als de sociale gelijkheid onder druk staat, staat de rechtsstaat uiteindelijk ook onder druk. Waar liggen hier de grootste hindernissen, en vooral: wat kan en moet hier aan gedaan worden?

Op 7 december 2017 spreekt Kim Putters over dit onderwerp de Willem Witteveenlezing 2017 uit op de campus van Tilburg University. Kim Putters is directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, bijzonder hoogleraar Beleid en sturing van de zorg in de veranderende verzorgingsstaat, en Kroonlid van de Sociaal-Economische Raad.

Iedereen is van harte welkom op donderdag 7 december vanaf 19.00 uur. De lezing start om 19.30 uur in Dz1 (gebouw Dante, zaal 1) en De lezing zal worden ingeleid door prof. dr. mr. Ernst Hirsch Ballin. Na afloop van de lezing zal de heer Putters tevens in debat gaan met studenten. Moderator van het debat is prof. dr. Gabriël van den Brink. U kunt de Willem Witteveenlezing gratis bijwonen. Gelieve wel [hier](#) te registreren.

De Willem Witteveenlezing is gewijd aan prof. Willem Witteveen van Tilburg Law School die omkwam bij de aanslag op de MH17. Tilburg University wil zijn

gedachtegoed, dat gevormd is door een humanistische en academische traditie en een scherp gevoel voor rechtvaardigheid, blijvend herinneren en toegankelijk maken voor jongeren door de Willem Witteveenlezing jaarlijks te organiseren.

De organisatie wordt verzorgd door Tilburg Law School, Academic Forum en studievereniging Magister JFT. De Willem Witteveen wordt mogelijk gemaakt door het vfonds.

Over Kim Putters

Prof. dr. Kim Putters (1973) is sinds juni 2013 directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en bijzonder hoogleraar Beleid en Sturing van de Zorg in de Veranderende Verzorgingsstaat bij Erasmus School of Health Policy & Management, van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Van 2003 tot 2013 was Putters lid van de Eerste Kamer (en sinds 2011 ook de Eerste Ondervoorzitter), en in die functie collega van Willem Witteveen.

Klik [hier](#) voor zijn bio.

STUDIEMIDDAG 'RECHTSSTAAT EN REGEERAKKOORD'

05-12-2017 - FACULTY CLUB, TILBURG

Rechtsstaat en regeerakkoord

Na 209 dagen formeren was het recent zo ver: het regeerakkoord voor het kabinet-Rutte III werd gepresenteerd. Het was de langste formatie zijn die Nederland ooit heeft gekend, resulterend in een regeerakkoord dat al geruchtmakend was ruim voordat men er überhaupt kennis van had kunnen nemen. Ook inhoudelijk zal het regeerakkoord de moeite waard zijn om te bespreken, en niet in de laatste plaats vanuit rechtsstatelijk perspectief. Zo bleek in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen dat de partijprogramma's van een aantal politieke partijen niet (volledig) door de rechtsstatelijke beugel konden. Wat is er van die 'niet-rechtsstatelijke' maatregelen terecht gekomen? Heeft de formatie een matigend effect gehad? Of hebben de regerende partijen juist compromissen gesloten die de kernwaarden van de rechtsstaat mogelijk uithollen?

Dit zijn belangrijke vragen die op dinsdag 5 december centraal zullen staan tijdens een studiemiddag 'Regeerakkoord in het licht van de rechtstaat'.

Studiemiddag

Wilt u deze studiemiddag in de Faculty Club van Tilburg University bijwonen? Meldt u dan aan via info@nederlandrechtsstaat.nl

Vanaf 12.00 u. is er gelegenheid een lunch te gebruiken, en om 13.00 u. starten we met het inhoudelijke programma. In verband met de eventuele aanwezigheid van Sinterklaas in uw omgeving, willen we het inhoudelijke programma niet te laat eindigen: de afronding voorzien we om 15.30 u. Uiteraard is er nog gelegenheid tot napraten tijdens de borrel.

Als sprekers zullen optreden:

- Prof. Maurice Adams (Tilburg): inleiding.
- Prof. Ernst Hirsch Ballin (Tilburg): het regeerakkoord en de rechtsstaat.
- Prof. Rick Lawson (Leiden): “Een sterk land nog beter: erosie van de democratische rechtsstaat?”
- Paneldiscussie onder leiding van prof. Stavros Zouridis en dr. Gert-Jan Leenknecht (beiden Tilburg).

Deze bijeenkomst wordt mogelijk gemaakt door een subsidie van het vfonds (www.vfonds.nl).

CONGRES OVER DE PACIFICATIE VAN 1917

29-11-2017 - BINNENHOF, DEN HAAG

Het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis, het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme en het Katholiek Documentatie Centrum organiseren op 29 november een congres over de Pacificatie van 1917. Deze Pacificatie werd op 29 november 1917 in de Eerste Kamer beklonken met de aanvaarding van een grondwetswijziging inzake de algehele gelijkberechtiging van openbaar en bijzonder onderwijs en het algemeen mannenkiesrecht. Het congres wordt precies een eeuw later gehouden, op woensdag 29 november 2017 vanaf 10 uur, in het gebouw van de Eerste Kamer, Binnenhof 22 te Den Haag.

Op het congres wordt de Pacificatie van diverse kanten belicht, waarbij zowel de voorgeschiedenis en de inhoud van de Pacificatie als de betekenis en de gevolgen ervan aan de orde komen. De centrale vraag betreft de historische betekenis van dit iconisch geworden moment in de Nederlandse politieke geschiedenis.

Het thema zal door een keur aan sprekers uit de wetenschap en uit de politiek worden belicht, waarbij ook een link naar de actuele politieke context wordt gelegd. Een van hen is Ernst Hirsch Ballin. Hij zal spreken over democratisch burgerschap sinds de grondwetsherziening van 1917.

Voor meer informatie over het programma en de wijze waarop u zich kunt aanmelden voor het congres, klik [hier](#).

DEMOCRACY IN EUROPE: WHAT ABOUT POLAND?

21-11-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM

In 2015 won de politieke partij ‘Peace and Justice’ de Poolse verkiezingen en nam direct een aantal maatregelen om hun macht te vergroten, onder meer

door het verkleinen van de rechten en vrijheid van het Hooggerechtshof en de media. Hoe is het mogelijk dat het rechtssysteem in Polen zo snel ondermijnd kon worden? Wat betekent dit voor Oost-Europa en voor de Europese Unie als geheel? Kunnen we deze terugslag beter begrijpen door te kijken naar de geschiedenis?

De plotselinge afbrokkeling van de rechtsstaat in Polen, een land dat lang gezien werd als een van de meest succesvolle voorbeelden van democratische transformatie na de val van de Berlijnse Muur, heeft velen verrast. Wat zijn de oorzaken van deze onverwachte ontwrichting van de rechtsstaat? En wat kunnen de EU en andere organisaties van buiten doen om de ontwrichting te stoppen en het herstel van de democratie aan te moedigen?

De maatregelen zijn erg controversieel en veel bediscussieerd in Polen. Een onverwacht grote groep demonstranten ging de straat op, maar waren niet in staat om het proces van een afbrokkelende democratie ongedaan te maken. In tegendeel zelfs, Peace and Justice heeft recentelijk nog een aantal wetsvoorstellen gedaan die de juridische onafhankelijkheid in Polen structureel ondermijnen. De Europese Commissie is in reactie op deze maatregelen uiteindelijk overgegaan op een officiële waarschuwing.

Over het drieluik

In Hongarije, Polen en Turkije maken democratisch gekozen politici wetten die de democratische rechtstaat ondermijnen. Voor EU-lidstaten Hongarije en Polen, maar ook voor Turkije, lijken dit opmerkelijke ontwikkelingen. Wat gebeurt er precies in deze landen en wat kunnen we er van leren? In drie informatieve bijeenkomsten onderzoeken we samen met experts deze vragen.

Voertaal: Engels

Dit is een samenwerking tussen Tilburg University, De Balie en ACCESS EUROPE (Universiteit van Amsterdam/ Vrije Universiteit).

PROMOTIE MR. REIJER PASSCHIER

09-11-2017 - UNIVERSITEIT LEIDEN

Donderdag 9 november verdedigt mr. Reijer Passchier (universitair docent staatsrecht in Tilburg) zijn proefschrift over 'Informal constitutional change: constitutional change without formal amendment in comparative perspective'.

Informeel constitutionele verandering

Tegenwoordig heeft bijna elk land ter wereld een grondwet. Elk van deze grondwetten bevat een speciale herzieningsprocedure. Grondwettelijke herzieningsprocedures maken het meestal relatief moeilijk om grondwettelijke normen te veranderen, maar niet onmogelijk. Het idee hierachter is dat grondwetten het evenwicht moeten vinden tussen stabiliteit en flexibiliteit. Zij moeten enerzijds constitutionele normen beschermen tegen de waan van de dag. Anderzijds moeten zij het mogelijk maken voor constitutionele actoren om deze

normen op ordelijke en legitieme wijze aan te passen aan veranderende eisen en omstandigheden.

Vanwege hun belangrijke functie worden grondwettelijke herzieningsprocedures vaak gezien als een essentieel element van een rechtsstatelijk democratisch systeem. Volgens sommige constitutionalisten is grondwettelijke herziening zelfs de enige wijze waarop een grondwet kan en mag veranderen.

Recent vergelijkend onderzoek wijst echter uit dat in veel constitutionele democratieën grondwettelijke herziening niet de enige manier is waarop grondwettelijke normen veranderen, en in sommige gevallen zelfs niet de belangrijkste. Het lijkt erop dat veranderingen in grondwettelijke normen veel vaker dan gedacht geëffectueerd worden door alternatieve, informele processen. Deze processen kunnen zowel van juridische aard zijn, bijvoorbeeld ‘gewone’ wetgevingsprocedures en rechterlijke procedures, als van niet juridische aard, zoals veranderingen in politieke praktijken. Als de betekenis van grondwettelijke normen verandert zonder dat de tekst van de grondwet waarin deze normen zijn opgenomen formeel wordt herzien, dan spreekt de rechtsvergelijkende literatuur vaak van ‘informele constitutionele verandering’.

Hoe moeten wij verandering van constitutionele normen die plaatsvinden zonder grondwettelijke herziening begrijpen? Hoe kunnen wij zulke veranderingen, bij afwezigheid van sporen in de tekst van de grondwet, identificeren? Wat verklaart waarom in constitutionele democratieën die leven onder een centrale constitutionele tekst – een grondwet – constitutionele veranderingen soms plaatsvinden buiten de eisen van de formele herzieningsregels die deze tekst bevat om? Kunnen informele processen van constitutionele verandering de functies van grondwettelijke herzieningsprocedures vervangen? En zo ja, in hoeverre en onder welke voorwaarden?

Deze vragen staan centraal in het proefschrift dat Reijer Passchier op 9 november 2017 verdedigt in het Groot Auditorium van de Universiteit Leiden. Vrienden van Nederlandrechtsstaat.nl zijn hierbij meer dan welkom!

De promotiebijeenkomst vangt aan om 13.45 uur in het Academiegebouw van de Universiteit Leiden (Rapenburg 73, Leiden).

ORATIE PROF. MR. S.A.J. MUNNEKE (RUG)
26-09-2017 - RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Op dinsdag 26 september 2017 om 16.15 uur houdt prof. mr. S.A.J. (Solke) Munneke, benoemd op de leerstoel Staatsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen, zijn oratie.

Mr. dr. Solke Munneke is per 1 september 2015 benoemd tot hoogleraar Staatsrecht aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid. Munneke (1975) studeerde Nederlands recht, afstudeerrichting publiekrecht, aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Hij promoveerde in 2006 aan de RUG, op het proefschrift 'Inlichtingenplichten en verschoningsgronden in het staatsrecht'. Promotoren waren prof. mr. D.J. Elzinga en prof. mr. A.H.M. Dölle. Zijn proefschrift werd genomineerd voor de driejaarlijkse dissertatieprijs van de Staatsrechtkring.

Het bestuurlijk organisatierecht vormt sinds zijn promotie een rode draad in zijn onderzoek, voornamelijk bekeken vanuit staatsrechtelijk, deels ook vanuit bestuursrechtelijk perspectief. De laatste jaren gaat zijn belangstelling in het bijzonder uit naar organisatierechtelijke vraagstukken op het terrein van de decentralisatie en het gemeenterecht. Zo schreef hij [onlangs](#) over 'verborgen staatsrecht'.

Munneke is aan de RUG de opvolger van prof. mr. D.J. Elzinga, die met emeritaat gaat.

Praktische informatie:

Wanneer: di 26-09-2017

Aanvang: 16:15

Waar: Aula Academiegebouw, Broerstraat 5, Groningen

Meer informatie

- Oratie: [dhr. prof. mr. dr. S.A.J. Munneke](#)
- Titel: Afscheid van de wetgever. Over maatwerk, experimenten en enige andere ongemakken
- Leeropdracht: Staatsrecht
- Faculteit: Rechtsgeleerdheid
- Aanmelden uiterlijk een week van te voren door de antwoordkaart terug te sturen of door opgave via het [aanmeldingsformulier](#)

SYMPOSIUM ON CONSTITUTIONAL PREAMBLES 25-09-2017 - DEN HAAG

Op maandag 25 september 2017 wordt in Den Haag een symposium georganiseerd ter ere van de verschijning van het boek '[Constitutional Preambles: A Comparative Analysis](#)'. Het eerste panel wordt gevormd door de auteurs (Maarten Stremmer, Paul Cliteur en Wim Voermans), die het boek zullen presenteren. Vervolgens bespreken in het tweede panel drie internationale experts de wijze waarop grondwettelijke preambules doorgaans tot stand komen en de rol van deze preambules in de dagelijkse praktijk van recht en politiek. In het derde en laatste panel wordt het voorstel om aan de Nederlandse Grondwet een preambulische algemene bepaling toe te voegen bediscussieerd.

Het symposium duurt van 13.30 uur tot 17.00 uur op de The Hague Campus van

Leiden University.

Meer informatie vindt u [hier](#).

Aanmelding geschiedt via e-mail (m.stremler@tilburguniversity.edu).

SYMPOSIUM 'LIEFDE VOOR DE RECHTSSTAAT'

01-09-2017 - AMERSFOORT

Zou er ooit een sharia komen? Menig Nederlander vreest daarvoor tegenwoordig. Anderen zien niet zozeer de islam als bedreiging van onze rechtsstaat, maar juist het populisme en zijn angst voor het vreemde. Ook het secularisme - geen religie in het publieke leven! - lijkt druk te zetten op onze vrijheden. Dit terwijl veel seculieren juist huiverig zijn voor christelijke, theocratische idealen...

Is de rechtsstaat bestand tegen maatschappelijke druk, ook als democratisch in zijn nadeel wordt besloten? Of moet de rechtsstaat beter worden beschermd?

Op vrijdagmiddag 1 september organiseert het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie een symposium waarin de bescherming van de rechtsstaat centraal staat.

Sprekers zijn Geert Jan Spijker, Gert-Jan Segers, Marcel ten Hooven.

Het symposium duurt van 14.15 tot 16.30 uur en vindt plaats in [Stadcafé De Observant](#),

Stadhuisplein 7, Amersfoort.

Voor meer informatie en aanmelden, klik [hier](#).

DE GRONDWET ALS GIDS | LEZINGEN DOOR OUD-POLITICUS BAS DE GAAY FORTMAN EN RECHTSFILOSOOF DERK VENEMA

27-06-2017 - RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN

Wat staat er eigenlijk in de Grondwet? En waarom halen we de Grondwet niet vaker aan bij maatschappelijke discussies over bijvoorbeeld de aardgaswinning in Groningen, of de bonussencultuur in het bedrijfsleven? Kom luisteren hoe oud-politicus Bas de Gaay Fortman stelt dat we vaker naar de Grondwet moeten kijken, en dat de Grondwet ons opnieuw kan verbinden.

Meer dan Artikel 1

In een korte lezing legt Bas de Gaay Fortman uit hoe onze Grondwet tot stand kwam, wat er naast artikel 1 nog meer in staat en waarom de Grondwet moet herleven. Het gros van haar waarden, voortgekomen uit eeuwen aan beschavingsgeschiedenis, zijn namelijk slapend. Ze moeten volgens Fortman met een gezonde dosis grondwetactivisme gewekt worden.

Filosofie

Rechtsfilosoof Derk Venema legt de filosofie achter de Grondwet uit. Op welke

filosofische idealen berust onze Grondwet? En zijn deze te zien als universeel? Na twee korte lezingen gaan Fortman en Venema in gesprek onder leiding van filosoof Mathijs van de Sande. Fortman ziet de Grondwet als anker in tijden van maatschappelijke verwarring. Venema stelt de spanning tussen democratie en rechtsstaat op scherp. Hoe kunnen grondbeginselen op papier een samenleving binden? En moet de Grondwet een prominentere rol gaan spelen door de invoering van een toetsingsrecht en een Constitutioneel Hof?

Meer informatie vindt u op de [website](#) van de Radboud Universiteit, Nijmegen.

COLLEGE: 'HOE KUNNEN DE WAARDEN VAN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT WORDEN BEHOED EN DOORGEGEVEN?'

20-06-2016 - PRODEMOS, DEN HAAG

In mei en juni organiseert ProDemos vier colleges over de spanning tussen de democratie en de rechtsstaat. De principes van de rechtsstaat zijn een wezenlijk onderdeel van de democratie. Wat gebeurt er als een meerderheid die principes wil veranderen? Als de verbinding van democratie met rechtsstaat wordt doorgesneden? Lopen democratieën een risico dat de rechtsstaat wordt verdrongen door de 'wil van het volk'?

In de collegereeks zoeken we naar antwoorden op deze vragen. Onder meer door te kijken naar de geschiedenis, maar ook door de hedendaagse politiek en publieke opinie onder de loep te nemen. En uiteindelijk willen we benoemen hoe we de waarden van de democratische rechtsstaat kunnen behoeden en doorgeven.

De democratische rechtsstaat heeft ons veel gebracht; maar staat onder druk. Wat is er nodig om de verworvenheden te beschermen? Hoe kunnen we de rechtsstaat behoeden en de verworvenheden doorgeven aan de nieuwe generatie? En wat betekent deze opdracht bijvoorbeeld voor instituties, organisaties en personen?

Dit college wordt gegeven door Winnie Sorgdrager, voormalig minister van Justitie (D66) en sinds 2006 lid van de Raad van State. De moderator deze avond is Geerten Waling, historicus en publicist.

Praktische informatie vindt u op de [website](#) van ProDemos.

COLLEGE: 'HEDENDAAGSE POLITIEK T.A.V. DEMOCRATIE EN RECHTSSTAAT'

12-06-2017 - PRODEMOS, DEN HAAG

In mei en juni organiseert ProDemos vier colleges over de spanning tussen de democratie en de rechtsstaat. De principes van de rechtsstaat zijn een wezenlijk onderdeel van de democratie. Wat gebeurt er als een meerderheid die principes wil veranderen? Als de verbinding van democratie met rechtsstaat wordt

doorgesneden? Lopen democratieën een risico dat de rechtsstaat wordt verdrongen door de ‘wil van het volk’?

In de collegereeks zoeken we naar antwoorden op deze vragen. Onder meer door te kijken naar de geschiedenis, maar ook door de hedendaagse politiek en publieke opinie onder de loep te nemen. En uiteindelijk willen we benoemen hoe we de waarden van de democratische rechtsstaat kunnen behoeden en doorgeven.

Het derde college gaat over de houding van de hedendaagse politiek t.a.v. democratie en rechtsstaat. Hoe wordt in de programma's van Nederlandse politieke partijen over de rechtsstaat gesproken? Hoe werken deze opvattingen uit in de politieke praktijk en in het publieke debat? Welke gevolgen heeft dit voor de bescherming van minderheden in ons land? En voor de bescherming van de democratische rechtsstaat?

Dit college wordt gegeven door Wouter Veraart, hoogleraar Rechtswetenschap en Rechtsfilosofie en hoofd afdeling Rechtstheorie & Rechtsgeschiedenis op de Vrije Universiteit in Amsterdam. De moderator deze avond is Geerten Waling, historicus en publicist.

Praktische informatie vindt u op de [website](#) van Prodemos.

COLLEGE: 'KAN DE DEMOCRATIE ZICHZELF OM ZEEP HELPEN IN EEN DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT?'

06-06-2017 - PRODEMOS, DEN HAAG

In mei en juni organiseert ProDemos vier colleges over de spanning tussen de democratie en de rechtsstaat. De principes van de rechtsstaat zijn een wezenlijk onderdeel van de democratie. Wat gebeurt er als een meerderheid die principes wil veranderen? Als de verbinding van democratie met rechtsstaat wordt doorgesneden? Lopen democratieën een risico dat de rechtsstaat wordt verdrongen door de ‘wil van het volk’?

In de collegereeks zoeken we naar antwoorden op deze vragen. Onder meer door te kijken naar de geschiedenis, maar ook door de hedendaagse politiek en publieke opinie onder de loep te nemen. En uiteindelijk willen we benoemen hoe we de waarden van de democratische rechtsstaat kunnen behoeden en doorgeven.

Het tweede college wordt gegeven door Bastiaan Rijkema, universitair docent rechtsfilosofie aan Universiteit Leiden.

Democratie is waarschijnlijk het beste wat de politieke filosofie heeft voortgebracht. Toch is het geen rustig bezit: democratie bevat de ingrediënten voor haar eigen vernietiging. Wat brengt een democratie ertoe om haar eigen noodlot te omarmen? Mag een democratie zich verweren tegen antidemocraten – of is dát

juist heel ondemocratisch? Hoe voorkom je dat democratie in prille staten betekent: ‘one man, one vote, one time’?

Praktische informatie vindt u op de [website](#) van ProDemos.

RESEARCH SEMINAR 'CHALLENGES TO THE RULE OF LAW IN EUROPE'

31-05-2017 - ROTTERDAM

The INFAR Research Excellence Initiative at Erasmus School of Law and the European Research Centre for Economic and Financial Governance (EURO-CEFG) invite you to a joint research seminar on ‘Challenges to the Rule of Law in Europe’.

The seminar brings together the contributors and editors of two important new books on the rule of law problem in Europe: Reinforcing the Rule of Law Oversight in the European Union (Cambridge, 2016) The Enforcement of EU Law and Values (Oxford, 2017)

Confirmed speakers:

Prof. Dr. Dimitry Kochenov (University of Groningen)

Prof. Dr. Fabian Amtenbrink and Dr. René Repasi (Erasmus University Rotterdam)

Prof. Dr. Kim Lane Scheppele (Princeton University)

Prof. Dr. Laurent Pech (Middlesex University London)

Prof. Dr. Leonard Besselink (University of Amsterdam)

Wednesday, 31 May 2017 from 15:30 h until 17.45 h Erasmus School of Law, Burgemeester Oudlaan 50, Rotterdam, Sanders Building, Room 0-12

To attend, please RSVP by sending email to Marielle Duijndam (duijndam@law.eur.nl).

Find the invitation [here](#).

COLLEGE 'WAT IS EEN DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT?'

29-05-2017 - PRODEMOS, DEN HAAG

In mei en juni organiseert ProDemos vier colleges over de spanning tussen de democratie en de rechtsstaat. De principes van de rechtsstaat zijn een wezenlijk onderdeel van de democratie. Wat gebeurt er als een meerderheid die principes wil veranderen? Als de verbinding van democratie met rechtsstaat wordt doorgesneden? Lopen democratieën een risico dat de rechtsstaat wordt verdrongen door de ‘wil van het volk’?

In de collegereeks zoeken we naar antwoorden op deze vragen. Onder meer door te kijken naar de geschiedenis, maar ook door de hedendaagse politiek en publieke

opinie onder de loep te nemen. En uiteindelijk willen we benoemen hoe we de waarden van de democratische rechtsstaat kunnen behoeden en doorgeven.

Het eerste college wordt gegeven door Maurice Adams, hoogleraar Democratie en Rechtsstaat aan Tilburg University en Tilburg Law School.

Geschiedenis, ontwikkelingen en knelpunten van de democratische rechtsstaat. Er is, denkt Adams, een maatschappelijke roep om stevige maatregelen, en flinke politiek. ‘De politiek’ lijkt sterk onder de druk te staan van een roep om meer veiligheid, en door een vermeende meerderheidswens. Het horen en bediscussiëren van kritische tegenstemmen, zo kenmerkend voor een goed tot wasdom gekomen systeem van checks and balances, is daarin noodzakelijk, maar worden in onze democratische cultuur niet heel ernstig genomen. Door het gebrek aan tegenspraak, is het idee van machtseven-wicht eigenlijk verworden tot een gebrek aan even-wicht. Het gaat er ook om dat op institutioneel niveau deze checks and balances goed georganiseerd zijn.

Praktische informatie vindt u op de [website](#) van Prodemos.

VOORJAARSBIJEENKOMST STAATSRECHTKRING: VERBORGEN STAATSRECHT

12-05-2017 - RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Het publiekrecht wordt steeds complexer en specialistischer. Grote operaties als de decentralisaties in het sociaal domein, de introductie van de Omgevingswet en het gemoderniseerde toezicht op het onderwijs illustreren dit. Deze ontwikkelingen hebben gemeenschappelijk dat zij maatschappelijk grote gevolgen hebben en dat ze aan verschillende rechtsgebieden raken. Het klassieke staatsrechtelijke begrippenkader volstaat vaak niet meer. De allround staats- en bestuursrechtjurist bestaat nauwelijks nog; in plaats daarvan zijn er omgevingsrechtsspecialisten, decentralisatiedeskundigen, sociaalzekerheidsexperts, openbare orde-hoogleraren etc.

Door die verreikende specialisatie bestaat het risico dat algemene, structuurbepalende leerstukken op de achtergrond raken of zelfs uit beeld verdwijnen. Het klassieke staatsrecht raakt als het ware verborgen achter de actuele ontwikkelingen met hun eigen dynamiek en op het geval toegespitste redeneringen.

De Voorjaarsbijeenkomst 2017 zal gewijd zijn aan de wisselwerking tussen verborgen staatsrechtelijke leerstukken en bijzondere bestuursrechtelijke rechtsgebieden waar de grote ontwikkelingen zich voordoen.

Voor meer (praktische) informatie, klikt u [hier](#).

ALS BURGEMEESTER IN OORLOGSTIJD: RECHTSCHAPEN OF BESTUURLIJK ONGEHOORZAAM?

02-05-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM

Juist rond 4 en 5 mei staan aspecten als onafhankelijkheid, dapperheid en bestuurlijke moed in de schijnwerpers. Maakten de Nederlandse bestuurders in de periode van de Tweede Wereldoorlog wel de goede afweging door aan te blijven als hoge ambtenaar, burgemeester of Commissaris van de Koningin? Het begrip ‘burgemeester in oorlogstijd’ wordt daarbij in één adem genoemd. Was het kiezen tussen kwaden of had men zuiver en op afstand moeten blijven? Ook vandaag de dag is de vraag of bestuurlijk vuile handen maken hetzelfde is als rechtschappen opereren, en hoever zijn we hierin bestuurlijk nu gekomen?

Mag een gezagsdrager heden ten dagen weigeren overheidsbeleid uit te voeren, bijvoorbeeld als hij of zij vindt dat het beleid in strijd is met de rechtsstaat of als het beleid tegen zijn of haar eigen morele kompas ingaat? Is de gezagsdrager degene die voor de rechtsstaat gaat staan of moet hij of zij juist overheidsbeleid invoeren? In De Balie voeren we op 2 mei een gesprek over de relatieve bestuurlijke onafhankelijkheid van de bestuurder, het kiezen tussen kwaden, wanneer je mag afwijken van de norm of hoe je de wet laat prevaleren boven politieke kortademigheid. Maar ook hoe je als persoon in een crisis overeind blijft als je uiteindelijk zelf de moeilijke beslissingen moet nemen, hoe die bestuurlijke eenzaamheid uiteindelijk de bestuurder zelf vormt en welke gewetenskwesaties er voor bestuurders spelen.

Met voorzitter National Comité 4 en 5 mei Gerdi Verbeet, Commissaris van de Koning Noord-Holland Johan Remkes, onderzoeker Peter Romijn en burgemeester van Haarlem Jos Wienen. Moderator is Lennart Booij en de inleiding wordt verzorgd door hoogleraar Democratie en Rechtsstaat Maurice Adams (leerstoel vfonds, Tilburg Law School)

Meer informatie vindt u [hier](#).

ARTIKEL 50 LEZING**30-03-2017 - VERGADERZAAL EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL, DEN HAAG**

Onze Grondwet dreigt kracht te verliezen als vanzelfsprekend en onwrikbaar baken voor het rechtsdenken in Nederland. Burgers maar ook leden van het parlement - die de eed op de Grondwet hebben afgelegd - lijken de waarde en betekenis van artikelen in de Grondwet niet meer zo goed te kennen. Of eraan voorbij te willen gaan als dat past bij politiek gewin of waan van de dag.

Eén van die artikelen is artikel 50: “de Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk”. Als parlementariërs - op wie het gericht is - zich al bewust zijn van dat artikel, blijkt dat in elk geval niet altijd uit politieke uitlatingen en gedrag.

Volgens de beweging '['één land één samenleving'](#) is artikel 50, net als artikel 1 ("Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld....etc.") één van de belangrijkste artikelen in de Grondwet. Om die opvatting te bekrachtigen organiseert 'één land, één samenleving' sinds 2015 de jaarlijkse Artikel 50 Lezing.

Op 30 maart 2017 wordt de Artikel 50 lezing gegeven door Erik Jurgens. Erik Jurgens is een Nederlands rechtsgeleerde en voormalig politicus. Hij was namens de PPR en in een latere periode namens de Partij van de Arbeid lid van de Tweede Kamer en namens de PvdA lid van de Eerste Kamer. Hij is (emeritus) hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en bijzonder hoogleraar recht van het parlementair stelsel aan Maastricht University.

Op zijn lezing volgt een reactie van één van de huidige leden van de Tweede Kamer. Vervolgens is er tijd voor vragen / debat met de aanwezige studenten.

Programma

- v.a 15:00 Ontvangst in de Eerste Kamer
- 15:45 Welkom door Tineke Lodders-Elfferich, voorzitter één land één samenleving
- 15:50 Artikel 50 lezing door Erik Jurgens
- 16:20 Co-referaat door lid Tweede Kamer
- 16:35 Vragen en debat o.l.v. Pieter Boele van Hensbroek, politiek filosoof, Rijksuniversiteit Groningen
- 17:15 Afsluiting door Ankie Broekers-Knol, voorzitter Eerste Kamer
- 17:30 Borrel

Klik [hier](#) voor meer informatie.

ORATIE PROFESSOR JANNEKE GERARDS

29-03-2017 - UTRECHT

Op 29 maart 2017 zal dr. Janneke Gerards, sinds 1 april 2016 hoogleraar fundamentele rechten, haar ambt aanvaarden met het houden van een oratie.

Locatie: Aula Academiegebouw, Domplein 29 te Utrecht

GRONDWETDAG

25-03-2017 - DEN HAAG

In maart 2014 werd voor het eerst het Grondwetfestival georganiseerd in Den Haag, als onderdeel van de viering '200 jaar Koninkrijk'. Dit festival wordt iedere vijf jaar herhaald. In tussenliggende jaren werken het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Tilburg University (leerstoel Democratische rechtsstaat), het Montesquieu Instituut, ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat en de gemeente Den Haag samen in een kleinschaliger Grondwetdag.

In het kader van de Grondwetdag wordt er een Grondwetdag Challenge georganiseerd: een wedstrijd voor middelbare scholieren en MBO-studenten. Tijdens dit evenement staat ieder jaar een Hoog College van Staat centraal. In 2015 was dit de Eerste Kamer; in 2016 de Nationale Ombudsman. Dit jaar organiseren we op 25 maart 2017 opnieuw een Grondwetdag, waarbij de Algemene Rekenkamer centraal staat. Dit jaar staat de vraag centraal: 'Krijgt de burger ook waar voor zijn geld?'

Behalve de Grondwet Challenge organiseert Prodemos gratis wandelingen over het Haagse Grondwetpad onder leiding van Piet Hein Donner (vice-voorzitter van de Raad van State), Anki Broekers-Knol (voorzitter van de Eerste Kamer) en Ronald Plasterk (minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties).

Meer informatie vindt u op de websites van [Prodemos](#) en het [Montesquieu instituut](#).

NEXT GENERATION PARTICIPATORY CONSTITUTIONAL DELIBERATION AND DRAFTING TOOLS

22-03-2017 - DEN HAAG

International IDEA, Tilburg University, Leiden University and The Hague Law Labs present the expert meeting on:

'Next Generation Participatory Constitutional Deliberation and Drafting Tools'

In countries that live under an old constitution, constitutional deliberation and drafting is seen as a unique moment in constitutional history. In most countries in the world, however, constitution-making is the order of the day. The average age globally of a written constitution is not more than 19 years. Each year, about 5 countries in the world replace their constitutional document and about 20 to 30 countries reform it significantly. Gathering, deliberating, analyzing, discussing, and implementing a written constitution is as challenging as it was centuries ago. But modern information technologies have made it possible to enrich constitutional conventions with comparative insights, make these conventions more efficient and get a drafting process that is collective indeed.

How do these technologies work? What are their possibilities? What opportunities do they (potentially) provide? And what kind of challenges does the use of next generation constitutional drafting and deliberation tools involve? These are some of the questions that will be explored during the present expert meeting.

Main presenters will talk for 25 minutes, followed by a 10 minute response of the discussant. The rest of the time will be reserved for a collective discussion.

Program

9.00 – 9.15: Welcome and coffee

9.15 – 9.30: Opening by Sumit Bisarya;
Opening remarks by Reijer Passchier

9.30 – 10.30: Common challenges in constitutional deliberation, participation and drafting – Tom Ginsburg (20 minutes)

First Respondent: Maurice Adams (15 minutes)

Discussion (25 minutes)

10.30 – 10.45: Coffee

10.45 – 12.00: Writing a new constitution with Google docs and constitute – Zachary Elkins (30 minutes)

First Respondent: Wim Voermans (15 minutes)

Discussion (30 minutes)

12.00 – 13.00: Lunch

13.00 – 14.30: Using crowdsourcing tools for constitutional deliberation and drafting: possibilities opportunities and challenges – Tanja Aitamurto (20 minutes);

Iceland case study – Finnur Magnusson (20 minutes)

First Respondent: Anne Meuwese (15 minutes)

Discussion (35 minutes)

14.30 – 14.45: Tea

15.15 – 16.15: Using advanced IT solutions for constitutional deliberations and drafting: possibilities, opportunities and challenges – Timothy Arnold-Moore (20 minutes)

First Respondent: Sofia Ranchordás (10 minutes)

Discussion: 30 minutes

Concluding remarks: Constitution Makers

Project Principals

18.00 – 22.30: Drinks and Dinner

Location: The Hague City Center (address forthcoming).

Registration: We have only fifteen seats available so register as quick as possible but no later than March, 15th by sending an email to info@nederlandrechtsstaat.nl.

WRITING A NEW DUTCH CONSTITUTION WITH GOOGLE DOCS

21-03-2017 - TILBURG

Nederlandrechtsstaat.nl en het netwerk SBR presenteren:

‘Writing a New Dutch Constitution with Google Docs’

Met: dr. Zachary Elkins (University of Texas at Austin)

Waar? Tilburg University, M1003

Wanneer? Dinsdag 21 Maart 2017, van 13.30 tot 17.00 uur (met borrel)

Voor wie? Studenten en docenten.

Registeren via netwerksbr@gmail.com (voor 15 Maart)

Breng je laptop mee!

Toelichting:

In Nederland worden het schrijven van een nieuwe Grondwet en constitutionele herziening als unieke momenten in de staatskundige geschiedenis gezien. In de rest van de wereld zijn zulke gebeurtenissen echter aan de orde van de dag. De gemiddelde leeftijd van een Grondwet is niet meer dan 19 jaar. Jaarlijks krijgen vier à vijf landen een nieuwe grondwet en zo’n 20 à 30 landen wijzigen hun geschreven constitutie ingrijpend. Het samenkomen, delibereren, analyseren, overdenken, schrijven en implementeren van een Grondwet is nog steeds net zo’n grote uitdaging als het 200 jaar geleden bij ons was. Wel hebben moderne informatietechnologieën het mogelijk gemaakt constitutionele vergaderingen met rechtsvergelijkende inzichten te verrijken, efficiënter te maken en een daadwerkelijk collectief schrijfproces in gang te zetten.

Hoe werken deze technologieën? Wat zou er gebeuren als wij next generation constitutional drafting and deliberation tools inzetten om te kijken naar Nederlandse constitutionele vraagstukken? Hoe zou een nieuwe Grondwet voor Nederland eruit moeten zien? Zou deze Grondwet geschreven kunnen worden door burgers zelf?

Deze vragen staan centraal bij de workshop ‘Writing a New Dutch Constitution with Google Docs’ die op dinsdag 21 Maart in Tilburg zal worden verzorgd door de Amerikaanse onderzoeker Zachary Elkins (University of Texas at Austin). Professor Elkins zal ons tijdens zijn workshop laten zien hoe wij de openbare database constitute, waarin alle grondwetten van de wereld geïndexeerd zijn opgenomen, en het voor iedereen toegankelijke Google Docs kunnen gebruiken om met een willekeurige groep burgers te werken aan constitutionele hervorming in onze democratisch rechtsstaat.

Om alvast een indruk te krijgen van Elkins’ fascinerende methode zou u dit [filmpje](#) kunnen bekijken.

Klik [hier](#) voor de constitute databank waarmee het mogelijk is om alle grondwetten van de wereld te lezen, te doorzoeken en te vergelijken.

Deze activiteit wordt mede mogelijk gemaakt door het vfonds.

DOCENTENDAG MAATSCHAPPIJLEER 2017 **17-02-2017 - DEN HAAG**

Op vrijdag 17 februari 2017 organiseren ProDemos en de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM) de Docentendag Maatschappijleer.

Deze jaarlijkse vakconferentie is dé dag waarop docenten maatschappijleer, maatschappijwetenschappen en burgerschap inspiratie opdoen, lezingen bijwonen, workshops volgen, kennismaken van nieuwe lesmethoden en vakgenoten ontmoeten.

Nederlandrechtsstaat.nl is op deze dag ook vertegenwoordigd.

Een van de lezingen wordt verzorgd door prof. dr. Maurice Adams. Adams is hoogleraar democratische rechtsstaat (leerstoel vfonds) en in die hoedanigheid verbonden aan Nederlandrechtsstaat.nl. Zijn lezing gaat over de 'Multiple Politica' en de toekomst van de vertegenwoordigende democratie.

Tijdens de informatiemarkt zal de website Nederlandrechtsstaat.nl op een groot scherm aan het publiek worden getoond en toelichting gegeven over de opzet en inhoud van de website.

Meer informatie vindt u [hier](#).

HARTSLAGCAFÉ: DE WIL VAN HET VOLK **09-02-2017 - PARADOX, TILBURG**

Het volk regeert!

Het volk regeert! Althans, dat is het idee van democratie. Vertegenwoordigt onze democratische rechtsstaat wel in voldoende mate de wil van het volk? Is het ongenoegen onder burgers ten aanzien van de (Nederlandse) politiek van alle tijden, of is het hoog tijd voor democratische vernieuwing? Met de landelijke verkiezingsstrijd in volle gang een avond over het functioneren van onze democratie!

Populisme

Er waait een populistische wind door de westerse samenleving. Door globalisering, Europeanisering, de komst van grote aantallen vluchtelingen, etc. ervaren burgers steeds meer onzekerheden. De miskennis van hun zorgen door de 'elite' drijft een aanzienlijk deel van de burgers in de handen van populistten. De ware populist ziet

zichzelf als de stem van ‘het volk’. Is de opkomst van het populisme vooral een antwoord op het zo ervaren democratische tekort? Of vormt het idee van één volk, één wil, juist een gevaar voor de democratische rechtstaat?

Lobbyen in de polder

Het stemmen voor een nieuwe Tweede Kamer en een nieuwe regering is slechts één aspect van onze democratie. Er wordt in de Haagse kaasstolp immers vooral gepolderd en gelobbyd. Ook lobbyisten zien zichzelf graag als vertegenwoordigers van het volk. Maar wantrouwen ten aanzien van de politiek komt ook voort uit de vrees voor ondoorzichtige politieke dealtjes en belangenverstrengeling. In hoeverre heeft de Haagse politieke realiteit nog met de representativiteit van de burgers te maken?

Democratische vernieuwing

Om de burgers meer stem te geven in het politieke domein wordt er veel gesproken over burgerparticipatie, loting en referenda. Deze aanvullende vormen van democratie zouden de vermeende kloof tussen burger en politiek beter kunnen overbruggen. Maar is de weg van de democratische vernieuwing wel het antwoord op het ongenoegen onder het volk?

Sprekers

[Maurice Adams](#) (hoogleraar Democratie en Rechtsstaat (leerstoel vonds), TiU), [Koen Abts](#) (socioloog TiU) en [Ariejan Korteweg](#) (journalist Volkskrant en mede-auteur Lobbyland). Presentator is journalist Rutger van Santen.

Locatie

[Muziekpodium Paradox](#), Telegraafstraat 62, Tilburg

Meer informatie vindt u [hier](#).

VRIJHEIDSLEZING: POLLY HIGGINS OVER ECOCIDE

15-01-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM

Op 15 januari houdt ‘advocaat van de aarde’ Polly Higgins de Vrijheidslezing. Higgins heeft als missie om van ecocide het vijfde internationale misdrijf tegen de vrede te maken.

Het doel is om door middel van het strafrecht actoren van overheden en multinationals wettelijk verantwoordelijk te houden voor daden en/ of nalatigheid die ecologische en klimaatverwoesting teweeg brengen. Met als gevolg dat ze vervolgd kunnen worden op zowel nationaal als internationaal niveau.

Toen de Schotse Polly Higgins voor het eerst riep dat de aarde een advocaat nodig heeft werd ze voor gek verklaard. 'Ecocide staat voor mij op gelijke voet met genocide. Dat vinden veel mensen overdreven, vooral als het om klimaatverandering gaat en vernietiging die niet zichtbaar is. Maar in feite is

ecocide niets meer dan een langzame vorm van genocide', aldus Higgins.

In 2015 werden 184 milieuactivisten vermoord, het hoogste gemeten aantal ooit. Van Nigeria tot Brazilië, van de VS tot de Filipijnen, overal ter wereld worden lokale activisten die vechten voor het behoud van de aarde, hun land ontzegt en met repressie de mond gesnoerd. Wat kan Polly Higgins voor deze activisten betekenen, wat kan het recht voor hen doen? Tijdens deze editie van de Vrijheidslezing staan we stil bij de wisselwerking tussen de verwoesting van de aarde, mensenrechten, activisme, duurzaamheid en vrijheid.

Let op: de lezing is in het Engels

Klik [hier](#) voor tickets of voor meer informatie.

Deze lezing wordt georganiseerd in samenwerking met Tilburg Law School, de Balie Amsterdam en het Vfonds.

**DEMOCRATIE IN EUROPA: HONGARIJE
13-01-2017 - DE BALIE, AMSTERDAM**

Op 13 januari zal de Amerikaanse hoogleraar Kim Lane Scheppele (Princeton University), wereldwijd bekend expert op het gebied van de Hongaarse Grondwet en politiek, het drieluik 'Democratie in Europa: een drieluik over democratie in Hongarije, Polen en Turkije' afrappen met een lezing over de huidige situatie in Hongarije.

Sinds de verkiezingen van 2010 is in Hongarije Volkspartij Fidesz van Victor Orban aan de macht. Orban heeft direct na zijn aanstelling zijn macht proberen uit te breiden door de Grondwet te herschrijven en de oppositie zo veel mogelijk uit te schakelen, door de leidinggevendenden van vele onafhankelijke instituties te vervangen, door de macht van het Hooggerechtshof te beperken, door zijn invloed op de Nationale Bank te vergroten, door de nationale geschiedenis te herschrijven, en door antisemitisme en anti-Roma gevoelens op te stoken.

Hoe kunnen we Hongaarse situatie verklaren? Zou iets soortgelijks ook in Nederland kunnen gebeuren? Zo ja, wat zijn die signalen en wat kunnen we daar aan doen?

Na haar lezing gaat Scheppele hierover in gesprek met rechtsfilosoof Bastiaan Rijpkema en is er gelegenheid voor vragen uit de zaal.

Let op: de lezing en discussie zijn in het Engels.

Klik [hier](#) voor meer informatie en tickets.

Over het drieluik:

In Hongarije, Polen en Turkije maken democratisch gekozen politici wetten die de democratische rechtstaat ondermijnen. Voor EU-lidstaten Hongarije en Polen, maar ook voor Turkije, lijken dit opmerkelijke ontwikkelingen. Wat gebeurt er precies in deze landen en wat kunnen we er van leren? In drie informatieve bijeenkomsten onderzoeken we samen met experts deze vragen.

Dit is een samenwerking tussen Tilburg University, het INFAR Project van het Erasmus Universiteit Rotterdam, [Nederland Rechtsstaat](#) en De Balie, en wordt mede mogelijk gemaakt door het vfonds.

STAATSRECHTCONFERENTIE 2016

16-12-2016 - UNIVERSITEIT TWENTE, ENSCHEDE

De eerstvolgende Staatsrechtconferentie vindt plaats op vrijdag 16 december 2016 bij de Universiteit Twente, te Enschede. Het thema van de conferentie luidt: Constitutionele mogelijkheden en beperkingen voor experimenteel handelen en experimentele wetgeving.

Er is sprake van een toenemende druk op wet- en regelgevers om mogelijkheden te scheppen voor experimenteren met maatschappelijke en technologische innovaties, zoals bij publieke besluitvorming, het omgaan met persoonsgegevens of ‘big data’, de inrichting van ‘smart energy grids’ en de introductie van zelfrijdende auto’s. Tijdens de conferentie staan in dit verband twee vormen van experimenteren centraal.

In de eerste plaats het ‘experimenteren binnen wetgeving’, door het maken van leerzame uitzonderingen op bestaande beperkende regels, zoals door experimenteerbepalingen in permanente wetgeving of door tijdelijke of zelfs experimentele wetgeving. In de tweede plaats wordt ingegaan op ‘experimenteren door wetgeving’, bij het in de vorm van een experiment bieden van ruimte aan leerzame lokale variatie in wet- en regelgeving, binnen nationaal of supranationaal of federatief verband; ook wel ‘experimentalist governance’ genoemd.

Tijdens de conferentie wordt bekeken of en zo ja, hoe deze beide vormen kunnen bijdragen aan het vinden van oplossingen van maatschappelijke en technologische vraagstukken, alsmede aan het meer toekomstbestendig maken van wetgeving en van het wetgevingsproces. Niet alleen wordt stilgestaan bij de mogelijkheden maar ook aan de beperkingen die het staatsrecht stelt, zoals door de bescherming van fundamentele rechten en door leidende beginselen zoals inzake rechtszekerheid, rechtsgelijkheid, evenredigheid en het democratisch primaat.

De thema’s ‘experimenteren binnen wetgeving’ en ‘experimenteren door wetgeving’ zullen tijdens de conferentie in twee aparte werkgroepen worden

besproken aan de hand van presentaties en papers. Vind de call for papers [hier](#).

Geïnteresseerd? Boek dan alvast '16-12-16' in de agenda, en denk na over een eigen bijdrage aan dit evenement! Voor nadere informatie: m.a.heldeweg@utwente.nl.

WITTEVEENLEZING OVER ONDERWIJS EN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

10-11-2016 - KLOOSTER MARIËNBURG, 'S-HERTOGENBOSCH

Rector magnificus Rik Torfs van de KU Leuven verzorgt de Willem Witteveenlezing 2016, die dit jaar gehouden wordt in klooster Mariënburg te Den Bosch. Aansluitend debatteren studenten en rectoren, onder wie Emile Aarts van Tilburg University en Rianne Letschert van de Universiteit van Maastricht.

Het thema van de avond is onderwijs en de democratische rechtsstaat. Iedereen is van harte welkom op donderdag 10 november om 20.00 uur.

De Willem Witteveenlezing, georganiseerd door Tilburg University en het Erasmus Festival Brabant, is gewijd aan prof. Willem Witteveen van Tilburg Law School die omkwam bij de aanslag op de MH17. Met deze jaarlijkse lezing wil Tilburg University zijn gedachtegoed, dat gevormd is door een humanistische en academische traditie en een scherp gevoel voor rechtvaardigheid, blijvend herinneren en toegankelijk maken voor jongeren.

De Witteveenlezing is een gezamenlijk initiatief van Tilburg University en het Erasmus Festival Brabant. De lezing wordt mede mogelijk gemaakt door de steun van het vfonds en Tilburg University.

De lezing vangt aan om 19.30 en eindigt omstreeks 23.00 uur. Deelnemen is gratis, maar inschrijven noodzakelijk, en dat kan [hier](#).

ACELG CONFERENCE ON THE RULE OF LAW IN THE TECHNOLOGICAL AGE

04-11-2016 - UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Conference on the Rule of Law in the Technological Age - Challenges and opportunities for the EU

Law is often considered either as an obstacle to innovations or as unable to protect society from their risks. While law's inability to keep up with technological progress has been extensively discussed, the implications of technology for law remains under-examined. ACELG's Sixth Annual Conference (under preparation) will explore the ways in which technology transforms the very nature of law as an institution including its key concepts of the rule of law, legal certainty and rights protection.

Background

Technological innovations are crucial drivers of economic, social, and environmental progress. Law and regulation are expected to enable innovation while protecting society from unintended consequences, such as risks to public health and the environment, privacy, data protection and other protected interests. However, law is often considered either as an obstacle to innovations or as unable to protect society from their risks. While law's inability to keep up with technological progress has been extensively discussed, the implications of technology for law remains under-examined.

This ACELG annual conference will explore the ways in which technology transforms the very nature of law as an institution including its key concepts of the rule of law, legal certainty and rights protection. In particular, it will engage with challenges and transformations triggered by technological progress in relation to the rule of law in the EU. In what way do new technologies change the nature of legal protection in the EU? How does the scientific complexity of technology regulation and the increasing reliance on both non-legal expertise and non-state actors affect the nature of law-making and enforcement including the task of judicial control and rights protection?

The relationship between law and technology is more complex than one-directional accounts are able to tell. By framing technology regulation in a certain way law itself is able to shape technological innovations thereby encouraging or discouraging different types of innovations. The EU often frames technology as a market commodity and innovation as a perspective for growth in the EU economy. Ethical and fundamental rights perspectives remain subsidiary. This raises questions about the nature of the EU legal intervention in technological progress. In contrast, EU data protection has recently witnessed an increasing importance of fundamental rights as well as the introduction of new legal concepts to ensure their protection in the digital age. In what ways does Big Data transform concepts of fundamental rights and their enforcement?

This ACELG annual conference will address these and related questions by bringing together leading experts from both academia and practice.

Confirmed speakers

Prof. Roger Brownsword, Centre for Technology, Ethics and Law in Society, King's College, London - keynote speaker

Dr Diana Bowman, Arizona State University

Prof. Tamara Hervey, University of Sheffield

Dr Orla Lynskey, London School of Economics

Wojciech Wiewiórowski, European Data Protection Supervisor's Office

Attendance and registration

The conference is not yet open for registration. For questions and additional information, send an email to Angela Moisl at acelg@uva.nl

MIDDAGSYMPOSIUM ALGEMEEN KIESRECHT EN DE TOEKOMST VAN DE VERTEGENWOORDIGENDE DEMOCRATIE 27-09-2016 - DEN HAAG

2017 wordt een feestelijk jaar voor de Nederlandse democratie: het algemeen kiesrecht jubileert (100 jaar!) en in maart worden de verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden. Desondanks stellen sommigen de vraag of het algemeen kiesrecht nog brengt wat ervan wordt verwacht en wat de verhouding is tot de vertegenwoordigende democratie en de rechtsstaat.

Daarom wordt hierover een op 27 september symposium georganiseerd op het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel recht en voormalig minister van Justitie en van BZK Ernst Hirsch Ballin, en hoogleraar Democratie en Rechtsstaat (leerstoel vfonds) Maurice Adams (beiden Tilburg University) zullen een inleiding verzorgen. Ernst Hirsch Ballins bijdrage luidt "De Grondwet verstaan" en Maurice Adams zal spreken over "De *multiple politica* en toekomst van de vertegenwoordigende democratie". Gerdi Verbeet, voormalig voorzitter van de Tweede Kamer, en Job Cohen, hoogleraar op de Thorbeckeleerstoel (Universiteit Leiden) en voormalig burgemeester van Amsterdam, zullen reflecteren op de inleiders. Marilyn Haimé, directeur van Constitutionele Zaken & Wetgeving, zal het welkomstwoord uitspreken.

De aanleiding van dit symposium is de afronding van het artikelsgewijs commentaar op de Grondwet, een onderzoeksproject van Tilburg University, gepubliceerd op Nederlandrechtsstaat.nl. De website is gefinancierd door het vfonds, het rechtswetenschappelijk commentaar mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Directie CZW).

Sprekers:

- Maurice Adams
- Job Cohen
- Marilyn Haimé

- Ernst Hirsch Ballin
- Gerdi Verbeet

Praktische informatie

- Het symposium vindt plaats op het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Turfmarkt 147, Den Haag.
- Vanaf 14.00 uur is de inloop in het *Auditorium*.
- Het symposium vangt aan om 14.30 uur en eindigt omstreeks 17.00 uur
- Na 17.00 uur is er een borrel in de *Skylobby* (toren-zuid)

U kunt zich aanmelden door uw komst te bevestigen in een mail aan karsten.meijer@minbzk.nl

Gelieve ook aan te geven of u aanwezig bent bij de borrel.

Vragen kunt u stellen via info@nederlandrechtsstaat.nl

SYMPOSIUM EN BOEKPRESENTATIE 'TEGEN DE STROOM' VAN ERNST HIRSCH BALLIN 26-09-2016 - TILBURG

'Mensen zijn kwetsbare wezens, kwetsbaar ook voor de honger naar macht over anderen. Repressieve bewegingen en regimes bespelen angsten, wakkeren ze aan, gebruiken gevoelens van teleurstelling en vervreemding. (...) Maar dat hoeft niet het laatste woord te zijn. Wie zich niet laat intimideren, draagt hoop uit, hoop op een veiliger en rechtvaardiger toekomst.'

Zo begint het [nieuwste boek](#) van Ernst Hirsch Ballin ([uitgeverij](#) / [recensie](#)). Het boek beschrijft het leven van vijf voorbeeldige mensen: [Titus Brandsma](#), [Lodewijk Ernst Visser](#), [Anton de Kom](#), [Thomas More](#) en [David Van Reybrouck](#): 'mensen die tegen de stroom in trouw bleven aan hun levensidealen. Ze lieten een onuitwisbare indruk na en hebben anderen hoop gegeven, soms zelfs onder extreme omstandigheden. Deze mensen zijn voor het nageslacht blijvend belangrijk, inspirerend, onsterfelijk.' Hun verhalen leren dat de verheerlijking van (ogenschijnlijk) homogene samenlevingen net zo goed verderfelijker als een toekomstbeeld met één superieure ideologie of cultuur. Tegen de stroom van zulke bewegingen in maakt het recht ruimte voor gewone en ongewone mensen.

Image: Ernst Hirsch Ballin Tegen de Stroom

Ter gelegenheid van het verschijnen van dit boek, organiseert het Tilburg Cobbenhagen Center een symposium onder de titel 'Tegen de stroom'. Vier Tilburgse wetenschappers ? Erik Borgman, Lans Bovenberg, Peter Achterberg en Arnoud-Jan Bijsterveld ? zullen in korte statements reageren op Ballins boek.

In deze statements reflecteren de sprekers op één bepaald '[wicked problem](#)' in onze samenleving, een begrip dat gebruikt wordt voor alle maatschappelijke problemen waarvoor geen voor de handliggende 'beste oplossing' beschikbaar is. Denk aan de vluchtelingenstroom, de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen of de geopolitieke balans in het Midden-Oosten. Ballin zelf zal de brug slaan tussen deze wicked problems en de voorbeeldfiguren uit zijn boek, die op de een of andere manier er toch in geslaagd zijn deze duivelse dilemma's te overbruggen. Vaak overigens ten koste van eigen gezondheid, geluk of zelfs leven.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

ORATIE PROFESSOR LUK VAN MIDDELAAR

23-09-2016 - LEIDEN

Op vrijdag 23 september 2016 om 16.00 uur houdt prof. dr. Luuk van Middelaar zijn inaugurele rede als hoogleraar Grondslagen en praktijk van de Europese Unie en haar instellingen aan de Universiteit Leiden.

Aanmelden kan [hier](#).

CONFERENTIE DE RESPONSIEVE RECHTSSTAAT

22-09-2016 - DEN HAAG

Nederland kan trots zijn op zijn rechtsstaat. Voor het bestuursrecht bieden de Grondwet en de Algemene wet bestuursrecht een heel goed algemeen kader. Teleurstellend is alleen dat de burgers te weinig ervaren dat zij in een rechtsstaat leven. Zij zeggen de overheid vaak te zien als een bureaucratie, waarin de ambtenaren zich achter de regeltjes verschuilen. Het perspectief van de burger lijkt bij de inrichting van de rechtsstaat te weinig aan bod te zijn gekomen. Het kan ook anders. In de responsieve rechtsstaat komt het burgerperspectief uitdrukkelijk wel aan de orde. Dat kan verbluffend positieve resultaten opleveren. Niet alleen voor de burger (die ervaart dat het in de rechtsstaat uiteindelijk om hem gaat) maar ook voor de overheid doordat een veel vruchtbaarder verhouding met de burger mogelijk wordt. Nodeloze tegenstellingen worden vermeden en oplossingen worden sneller en met minder kosten gevonden.

De doelgroep van de conferentie bestaat uit ambtenaren, bestuurders, wetenschappers en rechters.

Het programma bestaat uit een aantal lezingen en verschillende masterclasses. Masterclass 19 (tweede ronde) over 'De rechtsstaat: van theoretisch concept naar dagelijkse dilemma's' wordt gegeven door Gert-Jan Leenknecht en Reijer Passchier, beiden verbonden aan Nederlandrechtsstaat.nl.

Klik [hier](#) voor het volledige programma en klik [hier](#) voor aanmelden.

INTRODUCING THE NETHERLANDS: DEMOCRACY AND THE RULE OF LAW

20-09-2016 - TILBURG

The third Tuesday in September is 'Prince's Day' (Prinsjesdag) in the Netherlands. On that day, in his capacity as Head of State, the King delivers the so-called 'King's Speech' (Troonrede) in the Hall of Knights in The Hague. What is this day about? What are the principles of the Dutch constitutional democracy?

Reijer Passchier, researcher and lecturer at Tilburg Law School will give an interactive lecture about Democracy and the Rule of Law in the Netherlands. This is the first lecture in of a series which will tell you everything about The Netherlands!

The event is open to all students, faculty members and others.

When: 20 September 2016 12:45 - 13:45.

Location: Black Box, Explanada Building, Tilburg University

You can find more information [here](#).

DE NACHT VAN DE DICTATUUR

09-09-2016 - DEN HAAG, ROTTERDAM, AMSTERDAM

De Nacht van de Dictatuur vindt plaats van 9 op 10 september en is ontstaan als tegenhanger van de Dag van de Democratie (10 september). In deze nacht wordt op een andere manier aandacht besteed aan vrijheid, democratie en rechtsstaat. Daartoe worden verschillende evenementen georganiseerd in Den Haag (bij ProDemos, de Gevangenpoort, Nieuwspoort en Atrium), Rotterdam (bij Arminius) en Amsterdam (bij De Balie). Denk daarbij aan lezingen, interviews, exposities, films, nachtrondleidingen et cetera.

Klik [hier](#) voor een volledig overzicht van het programma en het aanschaffen van tickets.

MILITANT DEMOCRACY AND DEMOCRACY AS SELF-CORRECTION

13-09-2016 - OUDEMANHUISPOORT AMSTERDAM

During the academic term, the Paul Scholten Centre (UvA) organizes a biweekly research colloquia on work in progress and published core papers of the Rule of Law at the Limits. These colloquia are open to everyone.

On the 13th of September, Bastiaan Rijpkema (Legal Philosophy, Leiden) comes to talk about militant democracy and democracy as a self-correcting mechanism.

Venue: Oudemanhuispoort 4-6 Amsterdam, room A0.09

DISCUSSIEBIJENKOMST: RAPPORT STUDIEGROEP OPENBAAR BESTUUR

14-06-2016 -

Onlangs presenteerde de Studiegroep Openbaar Bestuur haar [rapport](#) over het functioneren van het openbaar bestuur in Nederland in het licht van toekomstige economische ontwikkelingen ten behoeve van de volgende kabinetsperiode.

De Studiegroep werd in november 2014 ingesteld door het kabinet en bestaat uit leden afkomstig uit de wetenschap, mede-overheden en departementen. De Studiegroep constateert onder meer dat het openbaar bestuur op dit moment nog te uniform en te weinig flexibel is en komt met aanbevelingen voor verbetering.

Gelet op de staatsrechtelijke dimensie van het rapport organiseert het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een discussiebijeenkomst voor leden en geïnteresseerden van de Staatsrechtkring. Deze bijeenkomst vindt plaats op dinsdag 14 juni 2016 van 11.00 tot 12.00 uur (uitloop mogelijk tot 12.30 uur). De voorzitter van de Studiegroep, Secretaris-Generaal Richard van Zwol (BZK), zal een toelichting geven op het rapport, waarna er ruimte is voor discussie. Promovendi en studenten zijn eveneens van harte welkom.

U kunt zich aanmelden voor deze bijeenkomst door vóór 1 juni a.s. een e-mail te

sturen aan meinehenk.klijnsma@minbzk.nl. U ontvangt dan te zijner tijd meer informatie.

SYMPOSIUM: GEDEELDE WAARDEN IN EEN VERDEELDE SAMENLEVING

10-06-2016 - OUDE STADHUIS UTRECHT

Op vrijdag 10 juni organiseert ProDemos een symposium over gedeelde waarden in een verdeelde samenleving. Sprekers zijn o.a. Alex Brenninkmeijer (lid van de Europese Rekenkamer, oud- Nationale Ombudsman), Nanke Verloo (universitair docent Urban Planning Universiteit van Amsterdam) en Miranda de Vries (burgemeester van Geldermalsen).

Een sterke en weerbare democratie kan niet zonder draagvlak in de samenleving. In Nederland bestaat brede steun voor de kernwaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Maar in de praktijk zijn we het lang niet altijd met elkaar eens over de concrete uitleg van die waarden. Vrijheid van de een kan bedreigend zijn voor de ander. Gelijkwaardigheid kan worden ervaren als strijdig met rechtvaardigheid. De centrale vragen op het symposium zijn hoe we met deze schurende waarden om kunnen gaan in de samenleving? Wat betekent dat voor het beleid? En hoe kan beleid bijdragen aan saamhorigheid ter versterking van de democratische rechtsstaat die Nederland verenigt?

Zie hier de [uitnodiging](#)

Praktische informatie:

Vrijdag 10 juni

10.00 – 12.30 uur (inloop vanaf (09.30 uur)

Oude Stadhuis Utrecht, Korte Minrebroederstraat 2, Utrecht

Toegang is gratis

Bent u geïnteresseerd in deelname? Neem dan contact op met Tim van Lieshout, t.vanlieshout@prodemos.nl onder vermelding van: symposium Gedeelde Waarden of bel hem op: 070 757 02 89.

SYMPOSIUM OVER CONSTITUTIONELE TOETSING

02-06-2016 - OUDE ZAAL, TWEDE KAMER

Hoe kan de Tweede Kamer haar rol en taak bij de constitutionele toetsing van wetsvoorstellen versterken? Hierover wordt gesproken tijdens een symposium in de Oude Zaal van de Tweede Kamer op woensdag 2 juni 2016. De discussie staat onder leiding van moderator prof. dr. Henk Kummeling (Universiteit Utrecht en voorzitter Kiesraad).

Tijdens het symposium zal prof. mr. Luc Verhey (Universiteit Leiden) ingaan op

constitutionele toetsing anno 2016: Welke actoren zijn actief en op welke terreinen? Wat kan beter? Prof. mr. Monica Claes (Universiteit Maastricht) bekijkt hoe de constitutionele toetsing in andere landen is georganiseerd en wat de rol van het parlement hierbij is. Wat kan de Tweede Kamer leren van buitenlandse voorbeelden en ervaringen? Aansluitend is er een paneldiscussie waarin politiek en wetenschap vertegenwoordigd zijn.

Het symposium vindt plaats op donderdag 2 juni 2016 van 13.30 uur tot 18.00 uur in de Oude Zaal van de Tweede Kamer.

Wilt u op de hoogte worden gehouden en een uitnodiging krijgen? Mail dan naar: symposiumtoetsing@tweedekamer.nl.

Het verslag van het symposium vindt u [hier](#).

NJCM-SEMINAR BIG DATA, BIG RESPONSIBILITY 26-05-2016 - 'S GRAVENHAGE

De moderne burger laat overal sporen van data achter. Bedrijven en overheden investeren koortsachtig in het verzamelen en analyseren van deze enorme hoeveelheid gegevens. Met de uitkomsten worden aannames gedaan en profielen opgesteld die zijn gebaseerd op voorspellingen van wat burgers in de toekomst waarschijnlijk gaan doen.

Niet voor niets wordt Big Data ook wel 'het nieuwe goud' genoemd. De (bedoelde en onbedoelde) toepassingen hiervan verlopen voor de burger niet zonder risico's en hebben soms verstrekkende gevolgen. Denk bijvoorbeeld aan discriminatie, ongelijke behandeling, uitsluiting en het gevaar op inperking van de vrijheid van meningsuiting. Zo kan Big Data beslissend zijn voor de vraag of mensen in een bepaald postcodegebied wel of geen gebruik kunnen maken van een huurauto dan wel een lening of een hypotheek kunnen afsluiten.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) boog zich recent over deze materie. In zijn rapport 'Big Data in een vrije en veilige samenleving' (28 april 2016) waarschuwt de WRR dat ongereguleerde analyse en gebruik van Big Data door de overheid kan leiden tot nieuwe risico's voor burgers op het gebied van privacy, discriminatie en het verdacht maken van onschuldige burgers.

Tijdens het seminar 'Big Data, Big Responsibility' gaan we onder meer in op de volgende vragen:

- Staat de rechtsstaat door het gebruik van Big Data onder druk, en zo ja hoe dan?
- Wat zijn de risico's voor de (weinig vermoedende) burger?
- In hoeverre is het gebruik van Big Data transparant?
- Waar ligt de (eind)verantwoordelijkheid bij het gebruik van Big Data?
- Hoe dienen de risico's te worden ondervangen?
- Op welke wijze kunnen burgers meebeslissen over hun data?

- Hoe verhoudt Big Data zich tot de huidige wetgeving?

Tijd: 19.00-21.00 uur Inloop: 18:30

Locatie: Campus Den Haag, Schouwburgstraat 2 (grote collegezaal)

Moderator:

- Mr. dr. Bart van der Sloot

Mede-auteur 'Big Data in een vrije en veilige samenleving', onderzoeker bij het IVIR (UvA), gespecialiseerd in Privacy en Big Data.

Sprekers:

- Dr. Frederik Zuiderveen Borgesius

Onderzoeker bij het IVIR (UvA). Zijn onderzoek richt zich onder meer op privacy, persoonsgegevens, vrijheid van meningsuiting, profiling en discriminatie, en meer in het algemeen op het recht in de context van technologische ontwikkelingen. Zie o.a. zijn boek 'Improving Privacy Protection in the Area of Behavioural Targeting'.

- Merel Koning LLM

PhD-kandidaat bij de Privacy & Identity Lab (PI.Lab), gespecialiseerd in mensenrechten en technologie. Het onderzoek van Koning richt zich op de legitimiteit van gegevensverwerking bij de politie als deze afkomstig is van o.a. Amerikaanse data brokers.

- Een derde spreker moet nog worden bevestigd.

ENTREE: GRATIS, voor iedereen behalve advocaten die PO-punten willen behalen

Klik [hier](#) voor meer informatie.

FESTIVAL VAN HET VRIJE WOORD

03-05-2016 - DE BALIE, AMSTERDAM

Een vrouwentepel op Facebook, het levenloze lichaam van een kind op een strand, rondvliegende ledematen in een cartoon als reactie op een aanslag of een speech van een man die het einde van het Westen propageert. Iedereen is voor het vrije woord, toch? Als het vrije woord ons pijn doet zijn we al snel wat minder enthousiast. Omdat je iets mag zeggen, moeten we het dan ook doen? Bestaat er een 'Red Line'? Kunnen we nog wel zeggen wat we willen? Wie bepaalt wat smakeloos of scherp is? Welke invloed hebben bedrijven als Facebook en Twitter op het vrije woord? En beschermt de overheid het vrije woord of is zij juist een bedreiging op het recht op meningsuiting?

Op 3 mei, op de Internationale Dag van de Persvrijheid, gaat men in debat over de 'Red Line' van het vrije woord tijdens het Festival van het Vrije Woord. Deze

avond spreken we met journalisten uit landen waar persvrijheid niet vanzelfsprekend is, maar discussiëren we ook over de waarden van het vrije woord in Nederland.

Kaartjes bestel je [hier](#).

POLITIEK CAFÉ: IK SCHELD, DUS IK BESTA

12-04-2016 - DUDOK DEN HAAG

Op 12 april praten we over de macht van ‘reaguurders’ in het politieke debat. Onlangs vroeg minister Asscher op Facebook aandacht voor bedreigingen en verwensingen op social media. In een open brief adviseerde hij schreeuwers hun reactie eerst voor te leggen aan hun moeder of dochter.

Het debat verhardt - online en offline. Welke invloed heeft dit op het debat tussen politici? Is er nog ruimte voor nuance?

Sprekers:

- Bas Heijne, NRC-columnist en auteur van 'Een waanzinnig gaaf land'
- Alexander Pechtold, fractievoorzitter van D66 in de Tweede Kamer

In de rubriek De Haagse Zeepkist leest Hanke Bruins Slot, Tweede Kamerlid voor het CDA, een column voor.

Toegang: gratis, aanmelden doe je [hier](#)

INTEGRATIEDEBAT TILBURG

07-04-2016 - CINECITTA, TILBURG

Door diverse terroristische aanslagen dit jaar staan thema's als de Islam en integratie hoog op de politieke en maatschappelijke agenda. Om deze reden organiseert de PvdA Tilburg op donderdag 7 april een integratiedebat. In de vorm van een Lagerhuisdebat gaan politici van verschillende partijen, opiniemakers met verschillende achtergronden en hoogleraren van de Universiteit Tilburg met elkaar in debat.

Deelnemers zullen geprikkeld worden door pikante stellingen en vragen, zoals: de islam belemmert integratie en op welke manier kan de politiek integratie afdwingen?

Het debat is vrij toegankelijk en zal plaatsvinden van 19.30-21.30 bij de Cinecitta, Willem II-straat 29.

Meld je op aan op [Facebook](#).

RAADGEVEND REFERENDUM ASSOCIATIEVERDRAG EU-OEKRAÏNE

06-04-2016 -

Op 6 april 2016 wordt in Nederland een raadgevend referendum gehouden. Kiesgerechtigden kunnen dan voor of tegen de associatieovereenkomst tussen de Europese Unie (EU) en Oekraïne stemmen. Het is voor de eerste keer dat in Nederland een raadgevend referendum wordt gehouden. Wil de uitslag van het referendum geldig zijn, dan moet er voldoende opkomst zijn bij het stemmen (ten minste 30% van de kiesrechtigden). Dat het referendum raadgevend is, betekent dat de uitslag van het referendum niet bindend is. De regering kan een negatieve uitslag dus naast zich neer leggen.

Voor een kritische reflectie op het raadgevend referendum, ga naar het [forum](#).

Meer weten? Ga dan naar deze [website](#), of lees dit [artikel](#).

GRONDWETDAG

02-04-2016 - PRODEMOS - HUIS VOOR DEMOCRATIE EN RECHTSSTAAT

Loop het Haagse Grondwetpad met minister Ronald Plasterk, Eerste Kamervoorzitter Ankie Broekers-Knol, Tweede Kamervoorzitter Khadija Arib of vice-president Raad van State Piet Hein Donner.

Deelname aan de wandelingen is gratis. Aanmelden via website.

Voor kinderen staat Kinderrijk op de Grondwetdag in het teken van 'Leve de Grondwet!' met een gesprek met een jeugdrechter, de Haagse jeugdbudsmans en een workshop 'Maak je eigen grondwet'.

Entree is €7,-

<https://www.prodemos.nl/LEER-Meer-over-democratie-en-rechtsstaat/Debatten-lezingen-colleges/Grondwetdag-2016>

DE STAAT VAN DE RECHTSSTAAT - VOLKSKRANT OP ZONDAG 13-03-2016 - DE RODE HOED, AMSTERDAM

Het ministerie van Veiligheid en Justitie bestaat nu zes jaar en is zonder twijfel het meest besproken departement. Is het een onwerkbaar monstrum of is er meer aan de hand en staat de rechtsstaat onder druk?

Het ministerie van Justitie werd zes jaar geleden: Veiligheid en Justitie. Meer greep op de rechtshandhaving was het doel. Maar rechters, officieren en advocaten klagen over bezuinigingen en verlies van autonomie. Het ministerie zelf gaat gebukt onder affaires. Wordt de rechtsstaat verwaarloosd?

Er zijn heel veel vragen en nog weinig concrete antwoorden.

Remco Meijer en Jonathan Witteman leiden een speurtocht naar antwoorden met onder meer Geert Corstens, oud-president van de Hoge Raad der

Nederlanden, Cees Korvinus, advocaat, Elaine Mak, hoogleraar Erasmus School of Law en Joost Taverne, VVD-kamerlid. Met een column door Martin Sommer.

Organisatie: Volkskrant i.s.m. Rode Hoed

[Website](#)

VOORJAARSBIJEENKOMST TILBURG UNIVERSITY: 'NAAR EEN CONSTITUTIONELE ONDERZOEKSAGENDA'

03-03-2016 - TILBURG

Op donderdag 3 maart 2016 vindt de tweede Voorjaarsbijeenkomst van de Staatsrechtkring plaats, dit jaar georganiseerd door Tilburg University in samenwerking met het Tilburgse studentennetwerk staats- en bestuursrecht. Op initiatief van het kabinet heeft de Kenniscoalitie in 2015 een Nationale Wetenschapsagenda ontwikkeld. Deze agenda bundelt de onderzoeksvragen waar de wetenschap zich de komende jaren op zal gaan richten. De vragen die centraal staan omvatten alle wetenschapsgebieden.

Tijdens de Voorjaarsbijeenkomst van de Staatsrechtkring staat – meer specifiek en bescheiden – de vraag centraal hoe de onderzoeksagenda van de wetenschap van het constitutionele recht eruit zou moeten zien. Wat zijn de belangrijkste probleemvelden op het gebied van het constitutionele recht en hoe kan de wetenschap de komende jaren bijdragen aan inzichten en ontwikkelingen?

Deelnemers aan de Voorjaarsbijeenkomst worden uitgenodigd een bijdrage te leveren door vooraf (uiterlijk 26 januari a.s.) een onderzoeksvraag met toelichting in te zenden. De Voorjaarsbijeenkomst is toegankelijk voor alle geïnteresseerden. Jonge onderzoekers (onderzoeksmasterstudenten en promovendi) zijn nadrukkelijk ook uitgenodigd. Deelname is gratis, aanmelden is wel vereist.

Meer informatie over het programma, locatie, aanmelden als deelnemer en de mogelijkheid tot inzenden van een onderzoeksvraag vindt u [hier](#)

200 JAAR GRONDWET VAN 1815

13-11-2015 - BRUSSEL

In 1815 werden de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden verenigd tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. In het kader van die vereniging kwam de Grondwet van 1815 tot stand, dit jaar 200 jaar geleden. In samenwerking met de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Nederland organiseren de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten en het Montesquieu Instituut op 13 november 2015 een colloquium in Brussel. Dit colloquium is een initiatief van Prof.em. Dr. André Alen - de Nederlandstalige voorzitter van het Belgische Grondwettelijk Hof en wordt mede mogelijk gemaakt

door het Algemeen-Nederlands Verbond.

Meer [informatie](#).

PRAKTISCHE INFORMATIE

Datum: Vrijdag 13 november 2015, 9:15 - 17:15

Locatie: Brussel, Paleis der Academiën (Marmerenzaal), Hertogsstraat 1, 1000 Brussel

AANMELDING

Aanmelden is niet vrijblijvend. Wij rekenen op uw komst. Bent u verhinderd, dan graag doorgeven via evenementen@montesquieu-instituut.nl

U kunt zich aanmelden via het [aanmeldformulier](#).

STAATSRECHTCONFERENTIE 2015

18-12-2015 - NIJMEGEN

De Staatsrechtconferentie 2015 wordt georganiseerd door de sectie Staatsrecht van de Radboud Universiteit en heeft als titel: *Koninkrijksverhoudingen: een perspectief op de toekomst*.

De conferentie vindt plaats op vrijdag 18 december 2015 in Nijmegen. Nadere informatie over het programma en aanmelding volgt te zijner tijd.

AFSCHEIDSREDE DOUWE JAN ELZINGA

28-09-2015 - GRONINGEN

Op maandag 28 september 2015 om 16.15 uur geeft [prof. mr. D.J. \(Douwe Jan\) Elzinga](#) zijn afscheidscollege als hoogleraar op de leerstoel staatsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Titel van het afscheidscollege: Hoeveel politiek kan een democratie verdragen?

PROMOTIE MR. DRS. LEIJTEN

01-09-2015 - LEIDEN

Op 1 september 2015 verdedigt [mr. drs. A.E.M. \(Ingrid\) Leijten](#) haar proefschrift getiteld Core Rights and the Protection of Socio-Economic Interests by the European Court of Human Rights aan de Universiteit Leiden. Promotor is prof. dr. J.H. Gerards (RU).

Meer informatie op de [website van de Universiteit Leiden](#).

RULE OF LAW IN EUROPE CONFERENCE

31-08-2015 - TILBURG

Tilburg Law School organiseert op 31 augustus 2015 en 1 september 2015 een conferentie over 'The Rule of Law in Europe'.

De conferentie beoogt de instrumenten te evalueren die reeds bestaan en die zijn voorgesteld om de rechtsstatelijkheid te bevorderen binnen de Europese Unie en ook breder in Europa. Centraal hierbij staan inzichten uit de gedragswetenschappen in de context van systematische inbreuken op het recht. Het is nadrukkelijk het doel om het gesprek tussen mensen met een beleidsmatige, wetenschappelijke en NGO achtergrond te faciliteren.

Zie voor meer informatie de [flyer](#) (pdf) en het [registratieformulier](#).

ORATIE ALEX BRENNINKMEIJER

20-04-2015 - UTRECHT

Op maandag 20 april 2015 zal uitgesproken worden: Stresstest rechtsstaat Nederland, de Inaugurele rede van prof.dr. A.F.M. Brenninkmeijer.

Het college van bestuur van de Universiteit Utrecht nodigt alle belangstellenden uit tot het bijwonen van deze plechtigheid. Na afloop wordt een receptie gehouden in de Senaatszaal.

RSVP vóór 10 april 2015: m.walraven@uu.nl.

STAATSRECHTKRING: TOEKOMST VAN DE EERSTE KAMER

30-03-2015 - AMSTERDAM

De eerste Voorjaarsbijeenkomst van de Staatsrechtkring wordt georganiseerd door de Universiteit van Amsterdam en heeft als thema: De toekomst van de Eerste Kamer.

De discussie over de toekomst van de Eerste Kamer tijdens deze Voorjaarsbijeenkomst wordt afgetrapt met drie prikkelende inleidingen door prof. dr. J.Th.J. (Joop) van den Berg, mr. Th.C. (Thom) de Graaf, en prof. mr. J.A. (Jit) Peters.

Locatie:

Bethaniënklooster

Barndesteeg 6b

Amsterdam

GRONDWETDAG

28-03-2015 - DEN HAAG

Acht teams scholieren zullen met elkaar discussiëren over het tweekamerstelsel in Nederland. In de afgelopen weken zijn zij voorbereid op het debat door hun eigen coaches: studenten constitutioneel recht en young professionals. Samen hebben zij gewerkt aan een pitch die de scholieren tijdens het debat zullen presenteren. Hoogleraren Ernst Hirsch Ballin en Wim Voermans leiden het

onderwerp in. Het debat vindt plaats onder leiding van Ferry Mingelen, in de oude zaal van de Tweede Kamer.

Meer informatie over deze discussie kunt u opvragen bij Karsten Meijer: k.t.meijer@tilburguniversity.edu of Carljan Rotteveel Mansveld: c.rotteveel.mansveld@montesquieu-instituut.nl.

STAATSRECHTONDERWIJSDAG 2015

30-01-2014 - TILBURG

Op vrijdag 30 januari 2015 organiseert Tilburg Law School de driejaarlijkse Onderwijsdag van de Staatsrechtkring. Als thema is dit jaar gekozen voor 'de Grondwet in het rechtswetenschappelijk onderwijs'. Met medewerking van (o.v.): mr. Anna Collignon, prof. dr. Ernst Hirsch Ballin, dr. Gerrit-Jan Leenknecht, prof. dr. Anne Meuwese, mr. Paul van Sasse van Ysselt, prof. dr. Roel Schutgens en dr. Jerfi Uzman.

De bijeenkomst vangt aan met de lunch en wordt afgesloten met een borrel. Nadere informatie over het programma en deelname volgt nog.

ORATIE PROF. MR. M.J. COHEN

09-01-2015 - LEIDEN

Op 9 januari 2015 aanvaardt prof.mr. M.J. Cohen zijn benoeming als bijzonder hoogleraar gemeenterecht/ gemeentekunde.

De oratie van [prof.mr. M.J. Cohen](#) begint om 16:00 uur precies, in het Academiegebouw, Rapenburg 73 te Leiden

Meer informatie en aanmelding op de [website van de Universiteit Leiden](#).

STAATSRECHTCONFERENTIE 2014

19-12-2014 - GRONINGEN

De architectuur van het openbaar bestuur; over collectieve en individuele besluitvorming

Collectieve besluitvorming is samen met collectieve en individuele verantwoordelijkheid een belangrijk kenmerk van het openbaar bestuur zoals dat in Nederland vorm heeft gekregen. De laatste jaren worden echter steeds meer bevoegdheden neergelegd bij eenhoofdige bestuurders.

Tijdens de conferentie wordt op het thema gereflecteerd aan de hand van inleidingen door wetenschappers en gehouden interviews met (ervarings)deskundigen. Geïnterviewd worden onder andere Guusje ter Horst (lid Eerste Kamer, oud-minister BZK, oud-burgemeester), Rien den Boer (directeur Wetgeving en Juridische Zaken, ministerie van VWS) en Erwin Muller (hoogleraar veiligheid en recht, Universiteit Leiden). Vooral de workshops zijn zo opgezet dat

er veel ruimte voor discussie is. Ze stellen de burgemeester als individuele bestuurder, het verlengd lokaal bestuur en het ‘verlengde Europese’ bestuur centraal. Het programma vindt u [hier](#).

Locatie Het Kasteel, Melkweg 1, Groningen

Aanmelden U kunt zich aanmelden via het online [aanmeldformulier](#).

CONSTITUTIONELE VERNIEUWING EN DE RECHTSSTAAT VAN DE TOEKOMST!

04-12-2014 - EERSTE KAMER, DEN HAAG

Het programma zal in het teken staan van nieuwe werkwijzen en communicatie en argumentatie over het functioneren van onze democratische rechtsstaat. Met een modieus woord gaat het om rechtsstatelijke innovatie. Meer informatie over het programma en de overige sprekers kan gevonden worden op onze [promotiewebsite](#).

SPREKERS

Ernst Hirsch Ballin

Alex Brenninkmeijer

Rik Torfs

Anne Meuwese

Kustaw Bessems

Corien Prins

Ankie Broekers-Knol

Mark Bovens

Maurits Barendrecht

Frank Hendriks

Gert-Jan Leenknecht

Aangezien het programma in het teken staat van rechtsstatelijke innovatie krijgt ook de dag zelf een innovatief karakter. Daarom nodigen we 75 studenten (masters and PhD-students) uit om te komen luisteren naar 12 korte voordrachten (pitches) van gerenommeerde sprekers van binnen en buiten het recht. Er zal tevens gelegenheid zijn voor interactie met de zaal. De voordrachten worden bovendien gefilmd en geplaatst op het platform [nederlandrechtsstaat.nl](#). De 75 deelnemers vragen we bovendien schriftelijk te reageren op de voordrachten.

De 75 deelnemers worden zo ambassadeurs van het project én van de democratische rechtsstaat. Zo willen we een interessante bijeenkomst over een belangrijk onderwerp mogelijk maken; een bijeenkomst waar expertise en innovatie, jeugd en ervaring elkaar ontmoeten.

AANMELDING

Zie [website](#).

PROMOTIE EN SYMPOSIUM H.A. POST

19-11-2014 - TILBURG UNIVERSITY

Titel proefschrift: Vrijheid van godsdienst in een democratische samenleving. Het recht van de individuele persoon in een spanningsveld van rechten en vrijheden

Spreker: Henk Post

Promotor: prof. dr. E.M.H. Hirsch Ballin Copromotor: dr. G. van der Schyff Meer informatie: website Tilburg University.

's Middags houden we een symposium te Ede. U kunt zich aanmelden via het e-mailadres: mail@drhenkpost.nl.

14:00-14:30 – ontvangst met koffie/ thee

14:30-14:45 – welkom en inleiding: Henk Post

14:45-15:45 – statements: Odile Verhaar, Ernst Hirsch Ballin, Channa Samkalden, Arnold Weggeman

15:45-16:30 – discussie met de aanwezigen onder leiding van Geert Jan Spijker

16:30-17:30 – receptie

Sprekers symposium

Dr. Odile Verhaar is senior beleidsadviseur bij het College voor de Rechten van de Mens

Prof. dr. Ernst Hirsch Ballin is hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel recht (Tilburg University) en hoogleraar mensenrechten (Universiteit van Amsterdam)

Dr. Channa Samkalden is advocaat bij Prakken d'Oliveira Human Rights Lawyers

Mr. Arnold Weggeman is directeur advisering bij de Raad van State

Mr. drs. Geert Jan Spijker is adjunct-directeur bij het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie

LUSTRUMCONGRES NJCM

30-10-2014 - DEN HAAG

Tijdens het NJCM-lustrumcongres worden actuele ontwikkelingen die mogelijk afbreuk doen aan de Nederlandse rechtstaat geanalyseerd en bediscussieerd, met een open oog voor de uitdagingen die de huidige tijd aan het recht stelt. Antwoorden worden gezocht op vragen als: wanneer is de toegang tot het recht voldoende gewaarborgd en wat mag dat kosten? Moet de overheid deze kosten dragen of mag van de burger tegenwoordig meer zelfredzaamheid worden

verwacht? Leiden bezuinigingen per se tot een verschraling van de rechtsstaat of bieden schralere tijden ook kansen om noodzakelijke hervormingen door te voeren in een verouderd en vastgeroest stelsel?

SPREKERS

Ernst Hirsch Ballin
Ashley Terlouw
Egbert Myjer

ENTREE

NJCM-leden en studenten: GRATIS.

Andere belangstellenden: € 20, behalve advocaten die opleidingspunten willen behalen.

Advocaten dienen zelf te beoordelen of dit seminar hun vakbekwaamheid ten goede komt en aldus PO-punten (5) oplevert. Zij betalen € 275 (incl. bewijs van deelname, reader en lunch).

AANMELDEN

www.NJCM.nl

LOCATIE

Het Nutshuis
Riviervismarkt 5
2513 AM Den Haag

WORKSHOP BRIDGING IDEALISM AND REALISM IN CONSTITUTIONALIS

02-10-2014 - TILBURG

SPREKERS

Alex Brenninkmeijer
Maurice Adams
Peter Lindseth
Ernst Hirsch Ballin
Anne Meuwese
Tom Ginsberg
Mila Versteeg
Gerhard van der Schyff
Hans Lindahl

Voor meer informatie over het programma, klik [hier](#).

SYMPOSIUM THORBECKE-LEERSTOEL

19-09-2014 - LEIDEN

Vanaf dit jaar zal [prof. Job Cohen](#) de Thorbecke-leerstoel bekleden. Ter ere

daarvan organiseert de afdeling staats- en bestuursrecht van Universiteit Leiden op 19 september een symposium met als thema '[decentralisatie in de jeugdzorg](#)'.

Hierbij zullen diverse sprekers verschillende aspecten van deze decentralisatie belichten. Daarbij zal zijn voorganger [prof. Hans Engels](#) officieel het stokje overdragen aan zijn opvolger.

PROGRAMMA

- 14.00-14.10: opening door prof. mr. W. (Willemien) den Ouden – hoogleraar staats- en bestuursrecht UL en Dean van de honours academy UL
- 14.10-14.20: introductie door studenten
- 14.20-14.35: prof. dr. J.W.M. (Hans) Engels – Senator en hoogleraar gemeenterecht/ gemeentekunde UL
- 14.35-14.50: mr. A. (André) Rouvoet – voorzitter bestuur Zorgverzekeraars Nederland
- 14.50-15.05: mr. S (Sandra) van Heukelom – partner bij Pels Rijcken
- 15.05-15.20: prof. dr. R.R.J.M. (Robert) Vermeiren – hoogleraar kinder- en jeugdpsychiatrie UL
- 15.20-15.45: prof. dr. M.R. (Mariëlle) Bruning - hoogleraar jeugdrecht UL
- 15.45-16.00: prof. dr. M.J. (Job) Cohen – bijzonder hoogleraar Thorbecke-leerstoel

LOCATIE

Kamerlingh Onnes Gebouw
Steenschuur 25
2311 ES Leiden

Na afloop is er uiteraard een borrel in het restaurant. Alle studenten van alle vakgebieden zijn van harte uitgenodigd om het symposium te komen bijwonen.

SYMPOSIUM 'DE GEMEENTELIJKE AUTONOMIE'

19-09-2014 - GRONINGEN

19 september as vindt een symposium plaats naar aanleiding van de bundel '[Bezielde Staatsrecht](#)' van A.H.M. Dölle. [Alfons Dölle](#) was hoogleraar staatsrecht, gespecialiseerd in decentrale overheden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dölle studeerde in Groningen sociologie en rechten in Groningen en studeerde in 1972 in beide af. Hij promoveerde in 1988 aan de RUG met een dissertatie, getiteld Over ongeschreven staatsrecht.

Van 1978 tot 1994 zat hij namens het CDA in de gemeenteraad van Groningen. Van 1999 tot juni 2011 was hij lid van de Eerste Kamer voor het CDA. Dölle overleed op 24 juli 2012.

Het symposium vindt plaats in het Provinciehuis van Groningen en vangt aan op 13.30.

HERDENKING WILLEM WITTEVEEN

18-09-2014 - TILBURG

Omdat vele collega's en vrienden van Willem Witteveen niet in de gelegenheid waren om op woensdag 23 juli in Tilburg voor de stiltebijeenkomst samen te komen, organiseren we een herdenkingsbijeenkomst. In overleg met enkele zeer naaste collega's van Willem, is gekozen voor donderdagmiddag 18 september. De bijeenkomst vindt plaats in de Aula van Tilburg University en vangt aan om 14.00 uur. De sprekers spreken allen namens zichzelf, maar representeren steeds een van de vele hoedanigheden van Willem Witteveen als academicus en intellectueel. Het programma vindt u [hier](#).

Mocht u van plan zijn de 18e september te komen, dan wordt het door de organisatie zeer op prijs gesteld dat laat weten via deze [pagina](#).

HOE KAN DE NIEUWE DEMOCRATIE ONS UIT DE CRISIS HALEN?

15-09-2014 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

Op 15 september, de VN Internationale Dag van de Democratie, organiseren Netwerk Democratie, [Waag Society](#), [ProDemos](#) en [Internet Society](#), van 20.00-22.00 het debat 'Hoe kan de nieuwe democratie ons uit de crisis halen?'. Op zoek naar mogelijkheden en kansen voor de representatieve democratie.

SPREKERS

- Anne Meuwese
- Katrín Oddsdóttir
- Elaine Byrne
- Maritje Schaake
- Petra Stienen

INFORMATIE

Klik [hier](#) voor meer informatie.

ORATIE PROF. DR. A. MEUWESE

13-06-2013 - TILBURG

PROGRAMMA

Prof. dr. Anne Meuwese houdt haar inaugurele rede als hoogleraar Europees en vergelijkend publiekrecht. Haar onderzoek behandelt de werking van juridische en andere, op gedragsverandering gerichte, instrumenten om het functioneren van de

overheid te controleren.

LOCATIE

Aula Cobbenhagengebouw Tilburg
16.15 -17.00 uur

SPREKERS

Prof. dr. A. Meuwese.

AANMELDEN

Toegang is gratis.

VERDEDIGING PROEFSCHRIFT: CARL SCHMITTS DEZISIONISTISCHER RECHTSBEGRIFF 02-06-2014 - UTRECHT

PROGRAMMA

Jeroen Kiewiet zal zijn proefschrift "Carl Schmitts dezisionistischer Rechtsbegriff" verdedigen.

SPREKERS

Mr. J. Kiewiet

LOCATIE

Aanvang: 16.15
Toegang: gratis

Academiegebouw Universiteit Utrecht
Domplein 29
3512 JE Utrecht
(030) 253 8252 (receptie)

PROMOTIE: SUNSET CLAUSES AND EXPERIMENTAL LEGISLATION: BLESSING OR CURSE FOR INNOVATION? 26-05-2014 - TILBURG

PROGRAMMA

Sofia Ranchordas zal haar proefschrift verdedigen. Zij doet onderzoek naar de vraag waarom horizonbepalingen en experimentwetgeving niet vaker worden gebruikt, met name op gebieden die gekenmerkt zijn door snelle veranderingen en gebrek aan informatie. Beide wetgevingsinstrumenten zouden in principe 'een perfect match' moeten zijn met deze innovatieve gebieden omdat zij juist een snelle aanpassing van wetgeving toestaan en het verzamelen van informatie bevorderen door het uitvoeren van experimenten. Toch wordt vaak beweerd dat horizonbepalingen en experimentwetgeving bepaalde rechtsbeginselen onder druk zetten: wat zou bijvoorbeeld de betekenis zijn van het rechtszekerheidsbeginsel als wetgeving zo makkelijk komt te vervallen?

LOCATIE

Aula Cobbenhagengebouw Tilburg

16.00 -16.45 uur

SPREKER

Sofia Ranchordas.

AANMELDEN

Toegang is gratis.

HET GRONDWETFESTIVAL

29-03-2014 - DEN HAAG

29 maart 2014 is een dag waarop de Grondwet centraal staat. Die dag hebben we 200 jaar een Grondwet en dus grondrechten. Panden van Haagse constitutionele instellingen gaan open, er is een Grondwetpad (een wandeling door Den Haag, www.grondwetpad.nl) en er zijn een aantal leuke en leerzame activiteiten in het centrum van Den Haag. Deze dag valt samen met de 10e editie van de Haagse Geschiedenis. Ook de Landmacht, die 200 jaar bestaat, pakt groots uit met allerlei activiteiten op en rond de Hofvijver. - See more at: [http:// www.denhaagviert.nl/agenda/ grondwetdag/ #sthash.xtFtbioc.dpuf](http://www.denhaagviert.nl/agenda/grondwetdag/#sthash.xtFtbioc.dpuf)

29 maart 2014 is een dag waarop de Grondwet centraal staat. Die dag hebben we 200 jaar een Grondwet en dus grondrechten. Panden van Haagse constitutionele instellingen gaan open, er is een Grondwetpad (een wandeling door Den Haag, www.grondwetpad.nl) en er zijn een aantal leuke en leerzame activiteiten in het centrum van Den Haag. Deze dag valt samen met de 10e editie van de Haagse Geschiedenis. Ook de Landmacht, die 200 jaar bestaat, pakt groots uit met allerlei activiteiten op en rond de Hofvijver.

PROGRAMMA

Startdatum: 29/ 03/ 2014

Starttijd: 00:00 uur

Einddatum: 29/ 03/ 2014

Eindtijd: 00:00 uur

Voor meer informatie:

[http:// www.denhaagviert.nl/ agenda/ grondwetdag/](http://www.denhaagviert.nl/agenda/grondwetdag/)

LOCATIE

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147

Den Haag

GRONDWET: BAKEN OF BALLAST?

28-03-2014 - DEN HAAG

PROGRAMMA

Op vrijdagmiddag 28 maart 2014 organiseert het Montesquieu Instituut een symposium over de Grondwet.

Tijdens het symposium zal tevens de finale plaatsvinden van de [GrondwetStrijd](#). Vijf finalisten presenteren hun inzending. Ernst Hirsch Ballin zal een reflectie op de middag geven waarna een debat volgt.

LOCATIE

De Oude Zaal van de Tweede Kamer, te Den Haag

SPREKERS

Geerten Boogaard (Leiden Universiteit)
Patricia Popelier (Universiteit van Antwerpen)
Joost Sillen (Radboud Universiteit Nijmegen)
Wytze van der Woude (Universiteit Maastricht)

AANMELDEN

Aanmelden is mogelijk via het [aanmeldformulier](#).

STAATSRECHTCONFERENTIE

13-12-2013 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

Op vrijdag 13 december 2013 vindt de Staatsrechtconferentie plaats. De conferentie wordt dit jaar georganiseerd door de afdeling Staats- en bestuursrecht van de Vrije Universiteit Amsterdam in samenwerking met het VU Centre for Law and Governance. Het centrale thema is 'integriteit in politiek en bestuur: de (on)mogelijkheden van het recht'.

Welke mogelijkheden biedt het recht in kwesties rondom politieke en bestuurlijke integriteit?

Bestuurlijke integriteit staat de laatste jaren volop ter discussie. Veelal vormen specifieke incidenten, die stevast kunnen rekenen op uitgebreide media-aandacht, de aanleiding. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het declaratiegedrag van bestuurders, het combineren van functies en de hoogte van inkomens in de (semi-)publieke sector, maar ook om beschuldigingen van belangenverstrengeling en zelfs corruptie. Integriteitsvraagstukken beperken zich echter niet tot het gedrag van individuele bestuurders (en volksvertegenwoordigers). Ze spelen ook een rol in andere discussies, zoals de regulering van de financiering van politieke partijen en de invloed van lobbyisten op politieke en ambtelijke besluitvorming.

SPREKERS

Nog onbekend.

DE NACHT VAN DE RECHTSSTAAT

22-11-2013 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

Op vrijdag 22 november 2013 vindt alweer de vierde editie van de Nacht van de Rechtsstaat plaats, georganiseerd door FORUM en Felix Meritis. Tijdens deze editie zal de Nederlandse Grondwet centraal staan, wiens 200-jarig jubileum in maart 2014 wordt gevierd. In alle zalen van Felix Meritis gaan politici, wetenschappers, journalisten en betrokken burgers in debat over de betekenis en huidige staat van de Grondwet.

LOCATIE

Felix Meritis
Keizersgracht 324
Amsterdam

SPREKERS

Michael Ignatieff, Lodewijk Asscher, Ernst Hirsch Ballin, Marietje Schaake, Quirine Eijkman, Ronald Prins, Frits Bakker, Leny de Groot-van Leeuwen, Geert Corstens, Thijs Kleinpaste, Ewald Engelen, Paul Tan, Barbara Oomen, Gerhard van der Schyff, Han Noten, Joost Taverne, Kustaw Bessems (Hans Goslinga Maurice Adams, Janneke Gerards, Joshua Livestro.

AANMELDEN

Kaarten zijn t.z.t. online te bestellen via de website van Felix Meritis.

ORATIE MR. DR. J.C.A. DE POORTER

25-10-2013 - TILBURG

PROGRAMMA

Mr. dr. Jurgen de Poorter houdt zijn inaugurele rede als hoogleraar Bestuursprocesrecht, in het bijzonder met betrekking tot rechtsvorming in de democratische rechtstaat.

LOCATIE

Aula Cobbenhagengebouw Tilburg
16.15 -17.00 uur

SPREKERS

Mr. dr. J.C.A. de Poorter

AANMELDEN

Toegang is gratis.

RECHTSSTAATLEZING ERNST HIRSCH BALLIN 11-10-2013 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

In aanloop naar de 4de [Nacht van de Rechtsstaat](#) wordt de Rechtsstaatlezing gehouden door Ernst Hirsch Ballin.

"De Grondwet is de bedding waarin politiek en recht stromen. Die stroom blijft in beweging, trekt volop aandacht, maar dat de bedding het verloop van de stroom meebepaalt ontgaat velen. Nog minder leeft het besef dat de kracht van het water zo groot kan worden, dat de bedding een ander verloop krijgt."

In de 4de Rechtsstaatlezing op vrijdag 11 oktober 2013, georganiseerd door FORUM, instituut voor multiculturele vraagstukken en Felix Meritis, Europees centrum voor kunst, cultuur en wetenschap, gaat prof. dr. Ernst Hirsch Ballin in op de veranderlijkheid van de Grondwet, meer specifiek onze representatieve democratie. Ook deze is onderhevig aan de tijdgeest en het is de vraag of onze representatieve democratie ondergeschikt is geraakt aan andere krachten in de stroom, zoals de markt en media.

Aanvang: 20.00

LOCATIE

Felix Meritis
Keizersgracht 324, Amsterdam

SPREKERS

Ernst Hirsch Ballin is hoogleraar Nederlands en Europees Constitutioneel Recht aan de Tilburg Law School en hoogleraar Bestuurs- en Staatsrecht, in het bijzonder Rechten van de Mens aan de Universiteit van Amsterdam. Hirsch Ballin is voor het CDA Eerste en Tweede Kamerlid geweest en is voormalig minister van Justitie en minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Moderator: Folkert Jensma (journalist recht en bestuur NRC Handelsblad).

AANMELDEN

Aanmelden kan [hier](#).

MEILLO-LEZING: PASSIE VOOR HET RECHT 10-10-2013 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

"If passion drives you, let reason hold the reins" (Benjamin Franklin).

Passie voor het recht in woord en daad

Rechters en officieren van justitie geven inhoud aan het recht. Met hart en ziel zetten duizenden rechters en officieren zich dagelijks in voor een rechtvaardige samenleving. Elke dag opnieuw.

Geruchtmakende zaken kunnen daarbij het nodige vragen op het persoonlijke vlak. Hoe blijven magistraten hun passie voor het vak in woorden en daden tonen? En hoe ervaren anderen buiten de rechterlijke organisatie dit 'vuur' voor het recht?

SPREKERS

Met: **Andrée van Es** (wethouder in Amsterdam), **Connie Palmén** (schrijver en filosoof) en mr. dr. **Johan Bac** (hoofdofficier van justitie van het parket Midden-Nederland). Middagvoorzitter: **Hanneke Groenteman**.

LOCATIE

Aanvang: 15:00

Toegang: gratis

Reserveren verplicht. Stuur een e-mail naar events@ssr.nl o.v.v. 'Meillo-lezing'.

Van 15.00 - 19.00 uur

NUT EEN NOODZAAK EERSTE KAMER

03-10-2013 - DEN HAAG

PROGRAMMA

Doordat de huidige coalitie van VVD en PvdA alleen een meerderheid heeft in de Tweede Kamer, is de invloed van de Eerste Kamer een stuk groter geworden. De aanneming van voorstellen zoals een sociaal leenstelsel voor studenten en een nieuw pensioenakkoord leverde in de Tweede Kamer weinig problemen op, maar kunnen door de Eerste Kamer geblokkeerd worden. Ministers hebben de oppositie hard nodig om hun wetsvoorstellen ook door de Eerste Kamer te loodsen.

Is onze Senaat uniek in Europa? Wat is het nut van dit systeem in een tijd waarin bezuinigd moet worden? Hoe is de Nederlandse situatie te vergelijken met andere Europese landen? Werkt het besluitvormingsproces daar efficiënter door een andere rol voor de senaat?

SPREKERS

[Fred de Graaf i](#) (Eerste Kamerlid VVD en oud-voorzitter Eerste Kamer), [Adri Duivesteijn i](#) (Eerste Kamerlid PvdA), [Tom Jan Meeus i](#) (politicus journalist NRC Handelsblad) en [Wytze van der Woude i](#) (universitair docent Universiteit Maastricht) gaan met elkaar in debat, onder leiding van [Max van Weezel i](#) (journalist Vrij Nederland).

LOCATIE

Datum: woensdag 2 oktober 2013, 17:15-18:30 uur

Locatie: Campus Den Haag, Schouwburgstraat 2, zaal: Auditorium.

Klik [hier](#) voor meer informatie

HOW FREE ARE WE? EXCEEDING THE LIMITS OF THE DUTCH CONSTITUTIONAL STATE 24-09-2013 - AMSTERDAM

PROGRAMMA

A discussion about the limits of the constitutional state and the extent to which the government is entitled to seek out those limits in order to protect its citizens.

Start: 20:00

Admission: € 5,-

Language: Dutch

Doors open at 19.30 hrs

LOCATIE

Felix Meritis

Keizersgracht 324, Amsterdam

SPREKERS

Moderators: Tarik Yousif and Maarten van der Meer.

AANMELDEN

[Hier](#) kunt u zich aanmelden.

GROTE GRONDWET DEBAT 19-06-2013 - DEN HAAG

De Grondwet, misschien wel het belangrijkste document van de Nederlandse staat, is onderwerp van verhitte discussie. Er is kritiek. Zo zou het document op een ondemocratische wijze tot stand zijn gekomen. Ook op de inhoud is het nodige aan te merken. Moet het toetsingverbod worden opgeheven of niet? Sommige critici pleiten zelfs voor een geheel nieuwe Grondwet. Hoog tijd dus voor een stevige discussie met de kenners uit het veld. Met onder meer prof. dr. Remieg Aerts, hoogleraar Politiek Geschiedenis aan de Radboud Universiteit, en hoogleraar Democratie en Rechtstaat prof.mr.dr. Maurice Adams, van de Universiteit Tilburg.

Nieuwe Grondwet of niet, de originele Grondwet van 1848 is deze avond in ieder geval te bewonderen. Het Bezoekerscentrum van ProDemos stelt deze tentoon tot 1 oktober.

PRAKTISCHE INFORMATIE

- Woensdag 19 juni
- 19.30-21.30
- ProDemos, Hofweg 1h in Den Haag
- Toegang gratis
- Aanmelden gewenst, maar niet verplicht: aanmelden@prodemos.nl

CONGRES: 'DE ONAFHANKELIJKE RECHTER IN TIJDEN VAN BUREAUCRATISERING EN BEZUINIGING'

04-10-2013 - MAASTRICHT

PROGRAMMA

Het thema is de toenemende druk vanuit financiële en bureaucratische kaders op de rechtbanken en de individuele rechters.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

De organisatie is in handen van [Montesquieu Instituut \(MI\)](#) en [Montesquieu Instituut Maastricht](#).

LOCATIE

Maastricht, rechtbank Maastricht.

SPREKERS

Nnb bij Nederland**Rechtsstaat**.

DE ONZICHTBARE MACHT IN DEN HAAG

14-06-2013 - DEN HAAG

PROGRAMMA

ProDemos organiseert een bijeenkomst over Lobbyen. 'Lobbyen' roept vaak een schimmig beeld op van achterkamertjes, dealtjes, belangenverstrengeling en oncontroleerbaarheid. Maar het is ook een manier om maatschappelijke belangen bij beleidsmakers onder de aandacht te brengen. Hoeveel macht hebben lobbyisten echt? En hoe gaan ze te werk?

LOCATIE

Centrale Bibliotheek Den Haag Vrijdag
15.00 -17.00 uur

SPREKERS

Het debat wordt geleid door Kars Veling (directeur van ProDemos) en Roos Wouters (politicoloog, publicist en debatleider).

AANMELDEN

Toegang is gratis.
Aanmelden is niet verplicht, wel gewenst:

www.democratiein debat.com

MONTESQUIEU LEZING: 'TRANSPARANTIE ALS MACHTSFACTOR' **03-06-2013 - DEN HAAG**

PROGRAMMA

Op dinsdag 3 september zal de [Nationale ombudsman](#), [Alex Brenninkmeijer](#) de 2e Montesquieu Lezing verzorgen.

Transparantie, daar kan bijna niemand tegen zijn, omdat het eentypisch 'ja-woord' is. Maar is transparantie een doel op zich? Is gebrek aan transparantie - het verhullen - een machtsfactor, net als transparantie – het onthullen - zelf?

Wat is het effect van transparantie op een samenleving en de individuele mensen in die samenleving? Hoe kunnen we zelf bijdragen aan transparantie?

Voorlopig Programma

14:00 uur Ontvangst met koffie/ thee

13:30 uur Welkomstwoord door [Piet Hein Donner](#)

13.40 uur Montesquieu Lezing door Alex Brenninkmeijer

15:15 uur Discussie en vragenronde

15:30 uur Borrel na afloop

LOCATIE

Den Haag, [Raad van State](#).

SPREKERS

De Nationale ombudsman, prof. mr. Brenninkmeijer. Welkomstwoord door vice-voorzitter Raad van State, mr. Piet Hein Donner.

AANMELDEN

Aanmelden is niet vrijblijvend. Wij rekenen op uw komst. Bent u verhinderd, dan graag doorgeven via zomerconferentie@montesquieu-instituut.nl.

U kunt zich aanmelden via het [aanmeldformulier](#) van het Montesquieu-instituut.